KƐNDIME

PAS PROGRAMIT TƐ MƐSOИƐTOREVET
TƐ PARA

pej

LUMO SKƐNDO

BKSH

STAMBOΛ

Nε Ctypεϭkroηε tε CTATIT

1328—1912

BKSH

KƐNDIME

PAS PROGRAMIT TƐ MƐSOИƐTOREVET TƐ PARA

pej

LUMO SKƐNDO

BKSH

STAMBOΛ

Nε Ctypεɢkroŋε tε CTATIT

1328 — 1912

ВКSH

Duhet tɛ punojmɛ

Kur ŋgryset ðe zɛ e errɛtɛ duamɛ qɛ tɛ vemi nɛ ɕtɛpí; kur bje ɕi ðe dɛborɛ, kur bɛn ftohtɛ ðe ɕtɛrgatɛ duamɛ qɛ tɛ vemi nɛ ɕtɛpí, tɛ jemi nɛnɛ strehɛ ðe tɛ ruhemi. Pastaj duamɛ qɛ tɛ nviɕemi me roba tɛ traɕa nɛ dimɛr, me tɛ hoλa nɛ verɛ.

Kur na merr urija duamɛ tɛ hamɛ, tɛ ŋgiŋemi, se s' munt qɛ tɛ rrimɛ uret.

Natɛn duamɛ dritɛ, duamɛ ɕtrat, duamɛ zjar nɛ vatrɛ.

Djem, ku do tɛ ɲejmɛ ɲiðɛ kɛtô qɛ na duhenɛ? Ku do tɛ ɲejmɛ ɕtɛpí, bukɛ, ɲɛλɛ, roba, zjar, dritɛ, ɕtrat?

Sot kɛtó ɲɛrra na i ep babaj ynɛ. Po babaj ku i ɲɛn? Kur tɛ ritemi ðe ne kuɕ do tɛ na i apɛ plaçkat e duhura?

Babaj ynɛ plaçkatɛ qɛ ka nevojɛ i blɛ me tɛ hoλa. Po tɛ hoλatɛ ku i ɲɛn? qyɕ i fiton?

Djem, çdo ɲɛ nɛ kɛtɛ jetɛ fitohetɛ duke punuarɛ. Ɔikoni baban tɛnɛ sɛ qyɕ punon tɛr diten, sa loðet ðe sa ɲɛrpiqetɛ.

Aɛtu ðe ne kur tɛ ritemi do tɛ punojmɛ. Po qɛ tɛ mos punojmɛ do tɛ mbetemi uret, pa ɛtepí, pa mbaðurɛ, pa nveɛur: do tɛ jemi ɛumɛ tɛ varfɛrɛ ðe s' do tɛ jemi kurrɛ tɛ lumturɛ.

Heriu nɛ daɛtɛ qɛ tɛ ɛkojɛ jetɛ tɛ mirɛ ðe fatbarðɛ duhetɛ qɛ tɛ punojɛ, mos rrijɛ pa punɛ ðe mos pɛrtojɛ.

Djali nɛ mɛsoɲɛtore

Djemtɛ janɛ nɛ ɛkolɛ, tɛ giðɛ ndɛɲurɛ nɛ frone. Mɛsóɲɛsi po pyet nxénɛsit me raðɛ ðe po u jep mɛsimin. Sa tɛ gɛzuarɛ ðe tɛ lumturɛ jan' atá djem qɛ kanɛ kɛnduarɛ ðe kanɛ mɛsuarɛ mɛsimin e tyre. Pɛrtaci qɛ s' ka nxɛnɛ gɛ rri i turpɛruarɛ. Eðe mɛsoɲɛsi levdon atá qɛ punojnɛ ðe qɛrton atá qɛ pɛrtojnɛ.

Pun' e djemet ɛɛtɛ mɛsimi. Babaj ynɛ po loðet tɛr ditɛnɛ qɛ tɛ fitojɛ ðe tɛ na ritiɲ. Babaj punon n' arɛ a nɛ dyqan. Puna jon' ɛɛtɛ kɛtú nɛ ɛkolɛ.

Çdo gɛ po punon nɛ kɛtɛ jetɛ. Kau po na lɛron arɛnɛ, kali na mban barɛnɛ, na heq qɛrrɛnɛ. Lopa na ep qumɛɛt; ðɛntɛ, ðitɛ na japin qumɛɛt ðe lɛɛ; pula na ep vetɛ. Mbleta punon tɛr ditɛn ðe na bɛn mjaltɛ; ɛiu na ujit aratɛ ðe kopɛtetɛ; djɛλi na pjek driðɛtɛ ðe pɛmɛtɛ.

Pa ɛikoni sɛ qyɛ çdo gɛ ɛɛtɛ gatí tɛ na ɛɛrbejɛ ðe tɛ na uɛqejɛ. Tɛ giða ç' na duhɛnɛ janɛ

këtú afrë: po duhetë që të punojmë në daçim që të marrim këtó të mira që janë kaqë pranë.

Djem, mirni ëembël nga miz e ðeut: ëiko-jeni se qyë përpiqet ðe mundohet' tër 'ditënë. Veëtroni deλëndyëenë se si rend pa puëím; vini re mbletësë sa regul ka në punë. Puna juaj ëetë të nxini mësimetë, të mos ëkoni kohënë kot.

Γinkaλa ðe miz' e ðeut

Iëtë ηë dimër e ηë dëborë
Në mes të ëënëndreut,
Γinkaλa mbetur fort ëum' e gorë
Erði te miz' e ðeut:
—Më huaj gë, ða, se jam pa ngrënë
Pa Zoti ta çperblen,
Neve të dy miq po kemi qënë,
Tà jap monë që vjen.
Ðe miza i ða: — Ç' bërë në verë?
As më ðua tà di.
—Këndoηą, i ða, un' atëherë,
Po mbeta keq tani.
Miza i ða: — Kuë këndon në verë,
S' mbleð até q' i duhet,
Do qaηë pasdaj, faqet do çjerrë,
Urije do ëuhet.
Γinkaλa iku me ëpirt në ðembë,
Po ëkonte nga dale,
Miza arriti këmbë për këmbë,

I ðа: — Dale, dale!
Ná pakɛ gɛzɛ ngа ç' na ða Zoti!
Po ɛih tjatrɛ hɛrɛ,
Sa pa ɛtrenguar, pa prieur moti,
Tɛ mbleðç gɛ nɛ vɛrɛ.
Mbliđ posi unɛ eðe mos e priɛ,
Ha, ep ðe tɛ jesɛ,
Kuɛ nukɛ punon, fort mirɛ tà diɛ
Qɛ kurrɛ s' ka pjesɛ.

Naim Fraɛɛri

Pɛati im

Kam kohɛ qɛ s' e kam parɛ pɛatin t'im ðe sa mɛ ka marrɛ maλi!

Kur mejtoj ɛtepinɛ, luaðɛ, gurrɛzɛn, ðe kopɛtin ku veŋa e losŋa, sa mɛ maλɛngehetɛ ɛpirti.

Djalerinɛ tɛ tɛrɛ e ɛkova nɛ pɛat, atje ku linda. Qɛ kur kam qɛn' i vogɛlɛ farɛ, mɛ kanɛ mbeturɛ nɛ mɛnt kujtimetɛ; kujtoj eðe djepenɛ; po ahere kiɛa zɛnɛ tɛ ritem ðe tɛ flas.

Ɔokɛtɛ qɛ losŋa ahere tani janɛ bɛrɛ djem tɛ mbɛðɛŋ si unɛ. Po lodrat e aherɛime sa na vinin t' ɛmbɛla, ðe sa mɛ gaz briđnim nɛ luað. Nɛ kɛtɛ luað ɛkonte ŋɛ vijɛ: babaj ðe mɛma mɛ kiɛinɛ porositurɛ qɛ tɛ mos qasem tɛ vija.

Sa ɛum e dua pɛatin t' im, sa mɛ ka marrɛ maλi eðe pɛr druret, eðe pɛr gurret; eðe pɛr lopen qɛ uɛqɛntɛ mɛma nɛ quar, eðe pɛr pulatɛ qɛ u hiđŋa misɛr mɛ ka marrɛ maλi.

E dua pɛatin t' im se atje kam lindurɛ, se atje ɛɛtɛ ɛtɛpija qɛ ka lindur' im atɛ, atje janɛ varret e pyɛɛvet: ay ɛɛtɛ mɛmɛđeu im. Mɛmɛđen' e dua se atje flitetɛ puha ime, atje pɛn ɛije ɛpirti im.

Djemtɛ po lozin

Djemt e pɛatit janɛ mbleđur nɛ luađ e po lozinɛ. Kuɛ lot ɛinglin, kuɛ potken, kuɛ arra đe ca tɛ tjerɛ me top. Sa janɛ tɛ gɛzuarɛ đe sa bukurɛ po lozin' e po bređin kɛta djem!

Janɛ tɛ gɛzuarɛ se mɛsimet e tyre i bɛjnɛ mirɛ đe mɛsoŋɛsi ɛɛtɛ giđeŋɛ i kɛnaqur prej tyre. Mɛsóŋɛsi u ka đɛnɛ:

—Djem, nɛ mɛsoŋɛtore vini vɛɛin kur u jap mɛsimin đe mɛsoni duke vɛnɛ rɛ. Nɛ ɛtɛpi mos humpni kohɛn, gatoni ɛkrimet đe kɛndimet e nɛsɛrm. Po kur vjen koh' e lodrɛsɛ dilni đe loni, tɛ zbaviti đe tɛ kini ɛɛnden' nɛ vɛnt.

Djɛlmoɛɛt po lozin e po bređin, po kurrɛ nukɛ zihɛnɛ. Kurrɛ no ŋɛ hɛrɛ s' dɛl fjal' e ligɛ ŋga goj e tyre. Eđe tɛ giđɛ janɛ miq.

Vɛtɛm Demi po rri mɛ ŋ' anɛ, ɛɛtɛ pɛtɛturɛ mɛ ŋɛ drû đe po vɛɛtron ɛoket sɛ largu. Demi ɛɛtɛ zɛnɛ mɛ ɛoket đe atá mê s' duanɛ tɛ lozin mɛ tɛ.

Po Mɛtit i vjen kɛq se Demin e ka mik; i qasɛtɛ pranɛ đe i đotɛ: — Eja, Dem, tɛ tɛ pajɛoj mɛ ɛoket; po hɛrɛ tjatrɛ tɛ mos zihɛɛ đe tɛ mos na priɛç lodrɛn.

Demi u-turpɛrua nga fjalɛt e Metit ðe u-pendua qɛ nukɛ siλetɛ mirɛ.

Nɛ doni qɛ tɛ ɕkoni mirɛ me ɕokɛt tuaj, nɛ doni qɛ t' u duanɛ, siλuni mirɛ. I keqi s' gen dot kurrɛ miq.

E mira s' humbet kurrɛ

Ηɛ luan tek flinte ηɛ ditɛ nɛ hije tɛ ηɛ druri, ηɛ mi i vogɛl i ɕkoj fare afrɛ. Luani kiɕ pranɛ ca eɕtera tɛ tepɛruara nga dreka ðe miu, duke pandehurɛ vethen' e tij nɛ siguri, nisi tɛ krojɛ tɛ mbeturat e kafɕes' sɛ tmeruarɛ. Po luani pɛr-ηɛ-here u-zgua, e zuri minɛ: munt qɛ tà ɕtypte, po e ɕikoj ηɛ herɛ, i erði keq ð' e lɛɕoj.

—T'u ritɕin ditɛt, or zot, pa eðe unɛ s' tà haroj! Miu na gazi u-vervit ðe humbi. Luani qeɕi.

Kiɕinɛ ɕkuarɛ mjaft kohɛ kur ca gahtorɛ ngrehnɛ reta ðe luani ynɛ u-zu i gaλɛ. U-pɛrpoq, rahu tɛ ɕpɛtojɛ po ripat qenɛ tɛ ɕendoɕɛ, s' i kɛputi dot as me fuqi as me ðembɛ. Nɛ diɕprim ðe me tmerr nɛ zɛmrɛt luani ðirri sa mundi. Malɛt gɛmuanɛ pej zɛrit tɛ kafɕesɛ, ðe miu i vogɛl dɛgoj nga vrim' e tij kɛtɛ zɛ̂: e ηohu eðe nxitoj.

—Dal, o mik, se kɛtú mɛ ke! ða miu, eðe zuri me atá ðembɛ tɛ mbrehurɛ si gilpɛrɛ, tɛ gðɛntηɛ rripatɛ qɛ po mbajnɛ tɛ liðurɛ luan' e mað.

—S' e besoηa kurrɛ qɛ do tɛ mɛ ɕpɛtoηe jetɛn ηɛ ditɛ, ða luani sa-po u-çlirua.

Beni giðeɲe te mire, s' humbet kurre. Mos haroni kurre te mirene sa-do e vogele qe te jete.

Meti geti pes groɛ.

Meti ɲe menges tek vente ne ɛkole geti pes groɛ mb' uðe. U-uɲ, e mori copen erpent ðe me gaz ða:

—Sa qenkam fatbarðe! me këtó te hola sa lodra do te ble! do te marr eðe ɛeqerka: Oh, sa mire.

Po Meti ɛete ɛume djal' i mire. Ate çast u mejtua: Kuɛ vale t' i kete humbure keta pes groɛ.

Vertet ky groɛ nuk' ɛet' imi; Kuɛ e di cilit do t' i kete rene. Mbase i ka humbure no ɲe i gore ðe tani po i kerkon!

Eðe sapo hyri ne mesoɲetore Meti vajti ðe jà ða mesoɲesit te holate. Mesoɲesi u-kenaq fort ɛume nga drejtesí e djalit ðe u ða giðe nxeneset:

Meti ɛete ɲe djal' i nderçim ðe me vetije te mire, se nuke mejtoj zbavitjen e tij, nuk' i mbajti vete te holate, po mejtoj te zone.

Me te vertet i zot i ketyre te holave na qenka ɲe i varfere plak, babaj i gaet djemve: me ató te hola po vente te blere driðe ne trek. Mesoɲesi kiɛ nxjere fjale qe te gendet i zot' i te pes groɛevet. Plaku vate i morri te holate nga ɛkola ðe uroj Metin.

Tɛ na vijɛ keq eðe pɛr kafɛɛtɛ.

—Bjer-i, bjer-i, po ðɛriste Rapuɛi eðe po nxitonte.

Ca djem tɛ pɛatit kiɛin rreðuarɛ ŋɛ qen tɛ varfɛrɛ ðe po e ndiqnin me gurrɛ. E mjera kafɛɛ s' dinte mɛ ç' anɛ tɛ bɛnte, kiɛ mbleðurɛ biɛtin, ðe sa herɛ qɛ i binin poplatɛ mi kurriz, nxirte ŋɛ zɛ tɛ hiðurɛ.

Djemtɛ iɛinɛ tɛ marrɛ, pa mɛɛirɛ. Jo vetem ndiqnin ɛtɛzɛn e porɛ me gurrɛ, po ndɛrsenin eðe qent' e mɛhaʎɛsɛ qɛ tɛ kafɛɔnin qen' e huaj. Sa herɛ qɛ e godinin me gurr, a q' e kafɛɔnte no ŋɛ qen, djemtɛ gɛzohɛɛin ðe qɛɛnin.

Hekuri, vɛʎaj i mað i Metit, ɛkoj atje afrɛ; pa qɛ iɛinɛ mbleðurɛ djemtɛ ðe u-qas. Rapuɛi po e ndiqte qenɛ me ŋɛ ɛkop. Hekuri e zuri pej krahu, e ndaloj ðe e pyeti:

—Ç' u ka bɛrɛ ky qen?

—S' na ka bɛrɛ pɛsendi, u-pɛrpiq Rapuɛi, po lozim!

—Nukɛ tɛ vjen turp tɛ mundoɛ kafɛɛn e varfɛrɛ? Dɛponi djem! pse e ndiqni qen' e porɛ, pse e bɛni tɛ vuajɛ? Ç' kɛrkoni pej tij? A u vjen mirɛ sikur t'u ndjekɛ ðe t'u rahɛ juvɛ ŋɛri?

—Po ky s' ɛɛtɛ ŋɛri si ne, u-pɛrpiq Meçi, ŋɛ nga djemt e marrɛ.

—S' ɛɛtɛ ŋɛri, po ka ɛpirt si ju; eðe ati i ðɛmp ɛpirti, ðe s' u ka bɛrɛ as ŋɛ faj farɛ! Ay qɛ gɛzo-

hetɛ kur vuajnɛ tɛ tjerɛtɛ, ay s' ɛɛtɛ ŋeri i mirɛ ðe s' ka ɛpirt tɛ mirɛ.

Djemtɛ u-turpɛruanɛ nga fjalɛt e Hekurit, kupɛtuanɛ fajin e tyre, uŋnɛ koken ðe lanɛ qen' e gorɛ nɛ prehje.

Zogu ðe djali.

Hɛ zok tɛ bukur zuri ŋɛ djalɛ,
Ajy po driðej, ð' i ðoɛ ca fjalɛ;
—Nukɛ tɛ vjen keq qɛ jam i mitur,
Si ti i vogɛl, e s' jam ðe rritur?
Jam bir' i vetem, e mema mɛ pret,
E kam lenɛ keq brenda nɛ folet.
Ɓeu me dɛborɛ gið u-mbulua
Mê s' ka mbetur ðê gɛkunt poðua!
Vuaŋ i gori dit eðe natɛ,
E s' gɛŋ dot as ŋɛ druðe tɛ ðatɛ!
E ɛeh sa u-priɛ fort i ɛkreti mot,
Urije vdiqmɛ mê s' durojmɛ dot,
Zɛmɛrsɛ s' ime i liða gurrɛ,
Po mem' e zezɛ q' ɛɛt' e semurɛ?
Kɛrkoŋ, e kɛrkoŋ e kam qɛ dije,
Qɛ s' munt tɛ gɛŋ dot gɛzɛ t' i ɛpije.
Ah! kjo e keqe kɛtú mɛ pruri,
E gracka jote ra e mɛ zuri!
Mɛ pret im' mɛzɛ, si ty jot' ɛmɛ,
Tɛ mos t' i vete, ç' bɛnetɛ premɛ?

Tɛ zezdit na, pɛrse na ŋgini?
Nɛ punɛt t'ɛnɛ pɛrse s' na lini?
Kam ðe unɛ ɕpirt ðe dua tɛ rroŋ,
Tɛ leçiŋ, tɛ breð, tɛ los, tɛ kendoŋ,
Unɛ qɛ s' kam mɛnt [si ðotɛ ŋeriu]
Kujt i bɛra keq? ç' bɛra un' i ziu?
Le mos mɛ mundó, se Zoti tɛ ɕeh,
Tɛ miren' eðe tɛ ligen' e ŋeh,
E s' do tɛ ligen, po do tɛ miren,
Do butesinɛ, nuk' egɛrsiren,
Tɛ drejtɛnɛ do ðe urtesinɛ,
S' do faqezinɛ e babɛzinɛ.
Mua tɛ lirɛ mɛ bɛri Zoti;
Pɛrsé mɛ bɛn rop, nga unɛ ç' do ti?

Fjalɛt e zogut djali i dɛgoj,
Qau, eð' e puði, pasdaj e lɛɕoj.

Naim Frašɛri

Feneri.

Ne i vɛrbɛr po ɕkontɛ natɛn mɛ ŋɛ rugɛ; mɛ ŋɛ dorɛ kiɕ ŋɛ stamnɛ ðe nɛ dorɛt tjatrɛ ŋɛ fenɛr. Ne ŋeri e pa tɛ varfɛrin, j' u-qas ðe e ɕtyti pakɛ; pasdaj i ða:

—Ç' e do fenɛrɛ ti? mɛ qɛnɛ se pɛr ty eðe dita, eðe natа ŋɛ janɛ!

—Fenɛrɛ s' e kam pɛr vɛthe t'ime, po e mbaj

qε mos mε εtyjε noɲε ɲeri si ti, ðe mos mε ðyejε stamnεn!

***

Biojeni iε ɲε filosof nga tε moçmεt. Hε ditε kiε marε ɲε fener nε mes tε ditεs ðe po εεtitte nε rrugat e Aðinesε. Atyreve q' e pyetnin ç' bεn kεεtu "Po kεrkoj ɲerεs„ u pεrgigεε filosofi, duke daεurε tε rrefejε me kεtέ fjalε se mê s' ka mbeturε ɲε ɲeri i mirε n' Aðinε.

Kuε lakmon s' merr dot fare.

—Sa tε mira kεtó kumbulla, ðirri Minuεi duke parε ɲε qelqe plot me kumbulla tε ðata.

—Merr ɲà dy, i ða e εma.

Minuεi u-qas te trueza ku iε vεnε qelqeja me pemεt e zeza; kalì dorεnε, mbuεi gruεtin me kumbulla. Po qelqeja kiε grykεnε tε nguεtε, dora iε plot ðe s' dilte dot. I vogεli Minuε si pa qε s' dilte dot dora zuri tε qajε.

—Pa εih mεmε! dora mε mbeti brεnda!

E εma qεεi ðe i ða:

—Lakmoɲεs i vogεlε, e ke synε mê tε mað se dorεnε! Pa lεεó ca nga kumbulat qε morre, pa tε εohε si del dora.

Minuεi e zbrazi pakε doren, ðe mbajti vetεm pesε kumbulla. E εma εtoj:

—Deεe tε mirɲe εumε ðe mεnt mbete pa fare.

Kɛɢtu ɛɢtɛ lakmimi: ɢumɛ herɛ e le pa kurrɡɛ ɳerinɛ!

***

Ʉɛ qen kiɢ rrɛmbyerɛ ɳɛ copɛ miɢ ɗe po ikɛnte. Duke ɢkuarɛ mi ɳɛ urɛ ɢeh hijen e tija brɛnda n' ujɛ. Qeni qɛndroj ɗe ɢikoj hijenɛ: pandehu se ɳɛ qen tjatrɛ kiɢ ɳɛ copɛ miɢ mê tɛ maɗe nɛ gojɛ; e la miɢin e tij eɗe u-derɗ mi hijet. Qenit i erɗ mɛndja nɛ kokɛ kur ra n' ujɛ ɗe kur humbi miɢin: lakmimi e la urɛt!

ɢtɛpija ime.

Nɛ ɢtɛpi vete me gaz, se atje mɛ pret mɛma ɗe babaj, atje vɛλaj im ɛɢtɛ nɛ djepe. ɢtɛpija jon' ɛɢtɛ ɢum' e pastrɛ se mɛma ɗe motra e pɢijnɛ ɗ' e lajnɛ me kujdes. Vatra ɗe muretɛ janɛ zbarɗurɛ me gɛlqere. Eɗe ɳɛ javɛ mê parɛ im mé bɛri gɛlqere mɛ ɳɛ vedrɛ ɗe zbarɗi ɢtɛpinɛ me ɳɛ furcɛ tɛ maɗe.

Mɛma mɛ ka porositurɛ qɛ tɛ mos heɗ kurrɛ ɡɛsendi mbɛrɗé. Pandaj nukɛ ɢeh as ɡɛkundi plehra. Eɗe obori ɛɢt' i pɢirɛ ɗe i qɛruarɛ.

N' obor ɛɢtɛ kumac i pulavet: pula, kɛndes, zoq, miska ɗe misɛrok atje ven' e flen' natɛnɛ. Ditɛnɛ u hapim derɛn e vogɛlɛ ɗe ɡiɗɛ tok ven' e çotitin n' arrɛ e nɛ kopɢt. Po mɛma s'i le kurrɛ qɛ tɛ vinɛ rrotuλ brɛnda n' obor. Nɛ kumac janɛ furiqtɛ; mɛ ɳɛ vɛnt tɛ ndarɛ janɛ kλoçkatɛ qɛ do tɛ nxjerin zoq. Eɗe kumaci ɛɢtɛ i pastrɛ ɗe i pɢirɛ.

Mema ndjeλ pulat ðe miskat e u heð druðet qe teperojn' nga tryeza, krunde, elp.

Rreð perqark etepise kemi kopetin. Atje babaj ka mbjeλe qepe, lakra, fasule. Kopeti eete peτjeλe me garð qe te mos hyjne kafeet e huaja. Kur s'kemi mesim, babaj me ve mua ðe t' im veλa qe te tharim, te praeitim ðe t' ujitim kopetin. Eðe une gezohem qe i ndih t' im eti. Eðe im ate me perkeðel ðe gezohete duke pare qe punoj.

Perpara deres' se etepise kemi ðe lule; borzilokun e kemi ne poçe. Trendafilet çelin ne vere. Baeke me memen ðe me motren i eikojme ðe i kujdesim lulete.

Etepija.

Etepite goditene me gurre ðe me ðoga. Gurret i liðim me gelqere ðe me rere eðe keetú ngrehim murete.

Etepija eete mbuluare me pulas; pulasit i ðemi eðe çatí. Pulasi ka drasa a qeramiðe. Drasate jane pej gurri te flaeket. Qeramiðete behene pej balte se pjekure ne fure.

Etepija brenda eete ndare ner oda. Odate kane tavan persiper. Ne mur jane dritarete qe na japin drite; kur çelim qelqene hyn er' e qeruare brenda ðe del er' e feλiqure. Odate jane te etruara me ðoga.

Afre etepis' eete quari ðe patosi ku rrine lopet,

qete, kuajte ðe gomaret. Këtó kafee na eerbejne per pune eðe per ueqim. Kalit i heðim kaete ðe san brenda ne graet. *San* i ðemi barit te ðate.

Quari ðe patosi nuke jane te eruare me ðoga, po kane truaλ. Ka eðe eume etepi te varfera ne te cilat ndeɳesit rrine mi truaλ.

Ne dimer ndezim zjar ne vatre ðe etrojme velenza.

Per te ndeɳure kemi fronete; mbremanet une mesimin ę bej mi tryezet. Tryezes i ðemi ðe mesaλe. Mi tryezet eete vene ðe λamba; atje hame darken ðe dreken; mi të etrojme napene. Γeλen e hame brenda ne limba, me luge ðe me sfurk.

Majes' se pulasit i ðemi kulm; kulmin e mbajne trarete ðe traret' i bejme pej lisavet te gate ðe te drejte.

Meti ðe plaku.

Ue dite parvere djemte po losnin jane peatit. Ie ɳe luað i pere me bar te gelbere. Drure te eume ðe te mbeðeɳ igin si ɳe pyλ i vogele ane luaðit: blî, rrap, fraeer, ekoze ðe ca dueqe te vepele. Koha ie fort e bukure ðe djemte lonin e difrenin. Γiðe po briðnin e po qeenin: askue nuke bente marrezí, as priete lodren.

Meti me ɳe ðike te vogele qe i kie bler' i ati, preu ɳe bisk eelgu ðe beri ɳe fyeλ te vogel. Fyeλi zbaviti eume djemte se fereeλitte fort bukure, ðe te tere deene te bejn' nga ɳe.

Po ná se m' anɛ tjatrɛ plaku Mane po zbret nga kodra. Maneja ɛɛtɛ mê tepɛr se gaɛtđjet vjeç, leɛrat i ka tɛ barđa dɛborɛ đe ɛtatin e ka tɛ kɛrrusur. Tani ɛɛt' i ngarkuarɛ me ɛkarpa, se qɛ me natɛ kiɛ vajturɛ pɛr dru.

Plaku mezí ecɛn, djers i kuλon baλɛt. Duke pɛteturɛ nɛ ɛkop erđi ger afrɛ vɛndit qɛ lonin djemtɛ, u-pɛtet mɛ ŋɛ gurr tɛ mađ, lɛɛoj barrɛnɛ đe đa:

—Kam ŋɛ tok uđ' akoma; eđe jam lođur' e kɛputurɛ!

Metít, qɛ ka zɛmrɛ tɛ mírɛ, i erđ keq pɛr plaknɛ. La fyeλin, la lodrɛn đe i vate pranɛ Manesɛ. Plaku drut i kiɛ lɛnɛ prapa; Meti i ndau mɛ dy pjesɛ.

—Kɛtó tɛ rɛndat do t' i ɛpie unɛ ger mɛ ɛtɛpi, i đa plakut.

Maneja u-maλɛngye nga kjo mirɛsí e djalit, po Meti kiɛ ŋɛ gɛzim tɛ mađ nɛ zɛmrɛ se i ndihu ŋɛ plaku tɛ dobɛtɛ.

Plaku đe vdekja.

Ηɛ plak i điŋur me dru ngarkuar,
Buzɛ ŋɛ rripe kiɛte qɛndruar,
Fort iɛte lođur, kɛputur iɛte,
Бe qe ɛumɛ mɛrzitur,
E fare zvertitur,
Se gê nɛ jetɛ i gori s' kiɛte.

I erđɛ nɛ mɛnt sa kiɢte hequr,
Sa iɢ munduar, sa qe pɛrpjekur!
—Ah! un' i mjeri, đa, dua tɛ vdes!
Бe s' deɢi mê tɛ rronte,
Deɢ jetɛn tá harronte.
Θa:—Pas kɛtaj, unɛ ç' do tɛ pres!

—O vdekje! đirri! pse s' mɛ merr mua?
Vdekja i doλi nga ŋɛ pɛrrua.
Θa:—Pse mɛ đirre me zê tɛ pɢtirɛ?
—Jakɛ, đa plaku, jakɛ,
Tɛ mɛ ngreɢ barrɛn pakɛ!„
Eđe po rrinte me ɡak tɛ ngrirɛ.

Naim Fraɢɛri

Lejlekɛt đe deλɛndyɢetɛ.

Kur ɢkon dimɛri đe vinɛ ditɛt e vakura ahere đemi se na erđi parvera. Parvera ɛɢtɛ ɢtin' e par' e motit. Moti ndahetɛ mɛ katrɛ ɢtina: parvera, vera, vjeɢta, dimɛri.

Nɛ parverɛ koha zɛ e ngrohetɛ, drurɛt çelin ɡeđ đe lule, fletɛt ɡelbɛrojnɛ. Tɛ tre muajt e parverɛsɛ janɛ: Marsi, Priλi, Maji.

Nɛ parverɛ na vinɛ đe deλɛndyɢet e lejlekɛt. Deλɛndyɢeja bɛn folenɛ nɛné strehɛ tɛ ɢtɛpisɛ đe nɛ kɛnda tɛ murevet. ɢikoni se qyɢ po ɢpjenɛ copɛra kaɢtɛ, degɛza tɛ vogɛla, baltɛ đe leɢ me qep

tɛ tyre. Me kɛtó lɛndɛ dɛλɛndyɛɛtɛ bɛjnɛ folen' ɛ tyre, si mjɛɛtɛri qɛ godit ɛtɛpinɛ.

Lejleku ngreh folenɛ mi oχakun ɛ ɛtɛpisɛ ðɛ mi lisat ɛ lartɛ. Lejleku mbleð vetɛm ɛkarpa ðɛ bɛn, ŋɛ fole tɛ maðɛ.

Folɛtɛ janɛ ɛtɛpizat ɛ dɛλɛndyɛɛvet. Ɛkaba bɛn çɛrðɛ; ðɛlpɛra ron nɛ ɛtrofkɛ; qenit i kemi bɛrɛ ŋɛ bulok afrɛ dɛrɛsɛ.

Lejleku ðɛ dɛλɛndyɛɛja na vin' nɛ parvɛrɛ se janɛ zoq qɛ duanɛ tɛ ngrohtɛt. Kur qaset dimɛri kɛta zoq bɛhɛnɛ tufɛ tufɛ ðɛ ikin ɛ na lɛnɛ. Ahere lejlekɛt ðɛ dɛλɛndyɛɛtɛ fluturojn' nga jugu ðɛ ven' n' Afrikɛ. Ka ɛðɛ ɛumɛ zoq tɛ tjɛrɛ qɛ vin' ɛ ɛkojnɛ si lejlekɛt ðɛ dɛλɛndyɛɛtɛ.

Rrosat ðɛ patat ɛ ɛgɛra jetojn' nɛ vɛndɛ tɛ ftoht' tɛ vɛriut; po kur zɛ ɛ bɛn ɛumɛ ftohtɛ atjɛ ahɛrɛ uŋɛn nɛ vɛndɛt tànɛ.

Vɛndɛt ɛ ftohtɛ tɛ vɛriut.

Θamɛ sɛ rosat ɛ ɛgɛra rojn' nɛ vɛndɛ tɛ ftohtɛ nɛ vɛrí. Mɛ tɛ vɛrtɛt ɛ ɛohim sɛ ɛðɛ ɛra qɛ fryn nga vɛriu ɛɛt' ɛ ftohtɛ.

Nɛ marçim uðɛ tɛ gatɛ nga vɛriu, si tɛ ɛkojmɛ tɛ tɛr Rusinɛ, do t' i afrohɛmi ŋɛ vɛndí qɛ rri giðɛŋɛ i ngrirɛ. Atjɛ ɛðɛ ðɛu, ɛðɛ dɛti janɛ tɛr monɛ mbuluarɛ mɛ akuλ. Ky vɛnt ɛɛtɛ ay qɛ i ðɛmi *poľ i vɛriut.*

Nɛ pol tɛ vɛriut djɛλi ngroh ɛum' mɛ pakɛ sɛ

kɛtú. Atje gatɛsí e ditɛvet ðe tɛ netɛvet ndryɢon fort mê ɢumɛ se nɛ vɛndet tànɛ. Nɛ viset tànɛ nata bɛhetɛ ger mɛ 15 or' e gatɛ, po afrɛ polevet nata zgatetɛ 20 orɛ ðe mê teprɛ. Dieλi sa pa lindurɛ mirɛ zɛ e perɛndon. Po fare nɛ pol dieλi s' lint fare nɛ dímɛr, ðe nata mban disa muaj, eðe bɛn giðɛŋɛ errɛt.

Sikundɛr qɛ netɛt janɛ fort tɛ gata nɛ dimɛr aɢtú ðe nɛ verɛ zgaten dítɛt. Ahere dieλi sa pa perɛnduarɛ mirɛ, lint pɛrsɛrí, ðe nɛ pol fare nukɛ perɛndon dieλi tɛr natɛn, eðe disa muaj me raðɛ bɛn giðɛŋɛ dítɛ. Po dieλi nukɛ ngroh se ɢkon afrɛ orizonit. (*Orizoni* ɛɢtɛ vɛndi ku na duketɛ se piqetɛ ðeu me qieλin).

Afrɛ polit tɛ veriut gendenɛ vɛndet e veriut t' Evropɛsɛ, t' Asisɛ ðe t' Amerikɛsɛ. N' ata vise tɛ ftohtɛ rojnɛ kombetɛ Lapon ðe Eskimo.

Laponɛt ð' Eskimoŋtɛ janɛ tɛ mveɢurɛ me lɛkurɛ ðe rrinɛ brɛnda nɛ kasoλe tɛ vogɛla tɛ bɛra me copa akuλ. Kanɛ saja qɛ i heqin qentɛ a drerɛt. Sajat janɛ pej ðoge, ðe drerɛt qɛ rojn' nɛ vɛndet e veriut quhenɛ *ren*. Tek rojnɛ Laponɛt ðe Eskimoŋtɛ nuk' ka ɢumɛ bimɛ: nga drurɛt vetɛm breði ron nɛ tɛ ftohtɛ. Nga kafɢɛtɛ veç renit ðe qenit, atje ron eðe ariu i barðɛ, m' i mað e m' i tmeruase ariu ynɛ.

Laponɛt ðe Eskimoŋtɛ uɢqehenɛ me qumɛɢt reni, me miɢ ariu ðe me piɢqe.

Vendet e ngrohte te jugese.

Nga juga fryn er' e ngrohte, atje ben mê ngrohte se ne vendet tane.

Po qe t' ecim uðe te maðe nga juga do t' arrijme n' Afrike. Ca mê poete do te gejme vise mê te nxehte, vise te perveluare, ekretetira te mbuluara me rere qe djek si epuze. Ata vende jan' nene vijet qe i ðone *ekuator.*

Ne vendet nene ekuatorin dieλi ne dreke eete fare mi koke te ŋeriut. Atje nata ðe dita jane giðeŋe te pa nderuara: eðe ne vere, eðe ne dimer koha eet' e ngrohte ðe nata me diten jane baras, do-me-ðene nga 12 ore te gata.

Ne vendet e nxeht' t' Afrikese ŋerezit jane me cipe te zeze. Atyreve u ðone *negro.* Negrote kane leet e kokese posi leet e ðenet ruðe; buzet i kane te traga ðe hundene te ekypure; ne ketyre ŋeresve u ðemi arape, po kjo fjale s' eet' e dreqte, se arapet jane te barðe si ne.

N' Afrike giðe vendet s' jane ekretetira te mbuluara me rere. Si ekojme vendin e ekrete, mê poete Sudanit, gejme vende te mbuluare me drure, te ujiture me lumeŋ te mbeðeŋ. Cirrat e eume ðe te ngrohtet e teper ueqejne bimete ðe ngaλin pyje te dendure. Atje eðe barieterat tona behene si drure te mbeðeŋ.

Brenda n' ata pyje rojne kafee te ndryeme qe s' i kemi pare kurre ketú. Atje ron luani (asλani),

fili, hipopotami, krokodili, deveja, gerperiɳt' e mbëdeɳ, majmunete.

Negrote ecín lakuriq ðe s' dine te bejne etepi, po rojn' ne kasolle pej degae e pej kaete. Nga qyteterimí Negrote jane eume pas. Ka ðe disa popuj pej negrovet qe hane eðe mie ɳeriu.

Djali ðe e varfera.

Hili eete fort i kujdesure ne punet e tija. Librate ðe defteret i mban giðeɳe te pastre, mesimet i ben me kohe, punon me reguλ, s' humbet kurre gjë. Duarte ðe robat e tija i ka giðeɳe te barða ðe te pa pelyrura, se Hili ka kujdes ðe as fελiqete as çqyhete.

Duke pare se i biri eete kaq' i urte ðe i mire babaj i Hilit i ða ɳe groe. Te nesermet djali tek vente ne ekolle po metjohee me vethe te tija:

—Ile ðjetes do te ble ate topn' e kuq qe eet bakaλi ðe me te tre ðjeteset qe me mbesin do te ble eeqer, karte....

Po ná se ku n' ane t' uðese e gora Tata kie ndeɳure e po lipente. Tata eete plake, eete eum' e varfere, nuk eet' e eendoee ðe ka dy mbesa te vogela qe u ka vdekur i ati. Pandaj Tata po lipen, se ka nevoje ðe nuke punon dot.

—Ná, Tate, merr kete groe. Sot mà ða babaj.

Hili vajti ne ekolle m' i gezuare se kurdohere, se kie bere ɳe pune te mire.

Gɛŋeɕtra ɛɕtɛ m' i maɗ' i turpevet.

Mos gɛŋeni kurrɛ, djem. Θoni ɡiɗɛŋɛ tɛ vɛrtetɛnɛ. Eɗe nɛ bɛfɕi no ŋɛ faj mos kɛrkoni tà pɕihni me gɛŋeɕtrɛ, po dɛfteni tɛ vɛrtetɛnɛ.

Kɛtú do t' u rrɛfej ŋɛ nɡarje tɛ vɛrtetɛ:

Γerɡ Vaɕingtoni ɛɕtɛ ŋɛ ŋeri i maɗ i Amerikɛsɛ. Emr' i tíj zihetɛ ngojɛ me nder, sikundɛr qɛ ka hije pɛr emrin e ŋɛ ŋeriu qɛ i ka bɛrɛ ɕɛrbime tɛ mbɛɗeŋ mɛmɛɗeut.

Babaj i Vaɕingtonit kiɕ mbjeʎɛ nɛ kopɕt dy drurɛ tɛ bukurɛ ɗe i ɕikonte me kujdes tɛ maɗ. Ɲɛ ditɛ Γerɡi — se ahere iɕ i vogɛlɛ — ɡeti ŋɛ sɛpatɛ ɗe pɛr tɛ lojturɛ zuri tɛ presɛ drurɛt e tét, pa diturɛ qɛ i ati i kiɕ me aqɛ daɕurí.

Babaj kur erɗ mbrɛmanet ɗe pa drurɛt tɛ prerɛ, u-zɛmɛrua tepɛr, ɗiri tɛ birɛ ɗe i ɗa:

—Γerɡ, ɗua-mɛ, kuɕ m' i preu kɛta drurɛ, se tani do tà zɛ tà rah aɕtú si duhetɛ.

Γerɡi e pa qɛ i ati iɕ nɛ zɛmɛrim tɛ maɗ, po nukɛ deɕi eɗe tɛ gɛŋejɛ.

—Mɛ ndje fajin, baba, se un' i preva drurɛtɛ, nukɛ dita ç' bɛra!

Babaj i Vaɕingtonit hapi krahɛt , mori tɛ birɛ ɗ' e puɗí:

—T'a ɗurova, biro, se mɛ ɗe tɛ vɛrtetɛnɛ. Dij-e paskɛtaj se e vɛrteta ɛɕtɛ m' i maɗ i virtutɛvet; gɛŋeɕtra m' i maɗ i turpevet. Kjo nɡarje tɛ tɛ mbesɛ nɛ mɛndje kurdoherɛ.

Puna e nderon ŋerinɛ.

Nɛ paλat tɛ ŋɛ mbreti ŋɛ piktor po bɛnte piktime. Mbreti ðe tɛ parɛt e ɢtatit iɢinɛ mbleðurɛ ðe ɢikonin me çudí tɛ maðe fyturat e bukura qɛ po dilnin nga furc' e artistit. Po piktori ynɛ kiɢ hipurɛ mɛ ŋɛ ɢkaλɛ qɛ tundɛɢ pakɛ. Mbreti i ða ŋɛrit pej atyreve qɛ kiɢ pranɛ qɛ tɛ mbajɛ pakɛ ɢkaλɛnɛ. Po ky iɢ ŋɛ nga fɛmijɛt e mbɛða tɛ ɢtatit, iɢ ŋeri maðɛɢtor ðe bɛri sikur s' dɛgoj. Mbreti vajti ðe mbajti vetɛ ɢkaλɛnɛ, eðe ða:

—Zotrote mbureɢ qɛ je fisnik ðe tɛ vjen rɛndɛ tɛ mbaɢ ɢkaλɛn e ŋɛ piktori. Po haron, or Zot se unɛ kur tɛ dua me ŋɛ urðɛr munt tɛ rrit ŋɛ qint zotɛriŋ mɛ ŋɛ ditɛ; po artistɛ tɛ mbɛðeŋ si ky piktor eðe Perɛndija vetɛ mɛ ŋɛ qint vjet mezí nxjer ŋɛ!

Kjo ngarje na tregon qɛ ŋeriu s' duhet tɛ mburetɛ me fisin ðe me lindjen' e tij. Le tɛ jetɛ babaj ynɛ i mað ðe fisnik sa tɛ dojɛ, vetɛm puna jonɛ munt tɛ na nderojɛ ðe tɛ na rritiŋ neve.

Derviɢi.

Ηɛ i varfɛrɛ derviɢ po ɢkonte uðɛs, kur ŋɛ ŋeri i paturɛ ðe i fuqiɢmɛ morri ŋɛ gurr ðe i ra. Derviɢi nukɛ nxori zɛnɛ, po u-uŋ, morri gurrɛ ð' e vuri nɛ χep.

Ca kohɛ mê pastaj prap' ay derviɢ ɢeh ŋɛ di-

tɛ se ʒandarɛt kanɛ zɛnɛ ŋɛ ŋeri ðe po e ɢpien nɛ burk. Dervigi u-qas, ŋohu se iɢ ay ŋeri q' e kiɢ goditur me gurr. Me vrap kaλi doren' nɛ ɣep ðe nxori gurr' e vogelɛ q' e mbante giðɛŋɛ me vethe. U-bɛ gatí t' i binte, po pɛrŋehere qɛndroj:

—Kur iɢ i fortɛ nuk' i raɢɛ se pata frikɛ; sot q' ɛɢtɛ pa fuqí ðe i liðurɛ ɛɢtɛ turp ðe mɛkatɛ tà godit.

Eðe e flaku poɢtɛ.

Robat tona.

Mbani tɛ pastra robat ðe mos i grisni. Sa t' ini mê tɛ nvɛɢurɛ pastrɛ, aqɛ mê tepɛr do t' u dojɛ bota. Djalin e fɛλiqurɛ s' e do kurrkuɢ.

A e dini me sa mundim bɛhen ató roba?

Mi trup kemi kɛmiɢɛn. Kɛmiɢa bɛhet pej pɛlhurɛ tɛ pambuktɛ a tɛ liŋtɛ. Pambuku ɛɢtɛ ŋɛ pɛmɛ si moλɛ e ŋɛ bimɛ sɛ vogelɛ. Kjo pɛmɛ ɛɢtɛ plot fije pambuku, tɛ barðɛ si ðɛborɛ. Liri ɛɢtɛ ŋɛ bimɛ me lule tɛ bukura. Fijet e lirit dalin duke rahurɛ.

Liri ðe pambuku tjeret e bɛhetɛ fije; fijetɛ endenɛ ðe bɛhenɛ pɛlhurɛ. Kɛmiɢɛvet tɛ holλa u ðonɛ ðe liŋɛ.

Robat e sipɛrme janɛ pej leɢi. Leɢin na e japin ðɛntɛ, ðitɛ. Ca ðɛn e kanɛ leɢin tɛ butɛ: atyreve u ðemi ruðe. Leɢ' i ðirtɛ ɛɢtɛ m' i aɢpɛr ðe

m' i traɕɛ. Janɛ ca ðɛn qɛ quhenɛ *merinos* ðe kanɛ leɕin tɛ butɛ ðe tɛ hoλɛ si mɛndafɕ.

Mɛndafɕin e bɛn ŋɛ krimp. Krimb' i mɛndafɕit del nga vezɛt e ŋɛ fluture. Kjo flutur' ɛɕtɛ si e zezɛ ðe bɛn vezɛ a farɛ. Farat e asaj fluture rrínɛ disa muaj pasdaj dalín krimba tɛ veɡɛlɛ. Kɛta krimba i uɕqejm' me fletɛ mani; krimbatɛ rritenɛ nxjerinɛ fije mɛndafɕi ðe zɛn' e pɕtjeλin pɕikɛnɛ: krimbi mbetet brɛnda nɛ pɕikɛt.

Pɕikɛn' e vɛnɛ n' ujɛ tɛ nxehtɛ ðe x̧dreðin mɛndafɕin q' ɛɕtɛ mi tê. Eðe me mɛndafɕ bɛjmɛ kɛtó pɛlhurɛ kaqɛ tɛ bukura, me ɡyrɛ aqɛ tɛ çkɛlqyera.

Nɛ e lɛnçim pɕikɛnɛ, pas pakɛ ditɛɕ çpohetɛ ŋɛ vrimɛ ðe del soje ŋɛ fluturɛ. Kjo ɛɕtɛ flutur' e mɛndafɕit qɛ bɛn vezɛt e vogɛla.

Tɛ ndɛruarɛt e krimbit nɛ pɕikɛ ðe nɛ flutur quhetɛ çpɛrformim, do-me-ðɛnɛ tɛ ndɛruarɛt e formɛsɛ.

Krimbatɛ ðe mizatɛ.

Çpɛrformimet e krimbit tɛ mɛndafɕit nɡajnɛ ðe nɛ fluturat e nɛ mizat e tjera.

Γiðɛ kɛtó flutura tɛ bukura qɛ fluturojnɛ lule mi lule, ɡíðɛ kɛtó miza qɛ rojitin, bɛjnɛ vezɛ tɛ vogɛla, si farat e mɛndafɕit. Nga farat e tyre dalin krímba tɛ veɡɛl ðe vjeme. Vjemet e ɕɛmtuara qɛ na hanɛ lakrat ðe fletɛt e na príɕin drurɛtɛ, janɛ krimbat e fluturavet ðe tɛ mizavet. Nɛ degat e ɕu-

mɛ drurɛve ðe mê tepɛrɛ tɛ breðavet, ɢohim ca kɛmiɢa si tɛ merimaɡɛsɛ. Kɛtó kɛmiɢɛ ðe vjemet e krimbatɛ duanɛ mbleðurɛ se u-bɛjnɛ dɛm drurɛvet ðe bimɛvet.

Zoqt' e veɡɛlɛ, fluturaku, bilbili, dɛʌɛndyɢeja ðe ɢoqt e tjerɛ, hanɛ krimbatɛ ðe i ndihinɛ ɳeriut. Nɛ mbret ɳɛ herɛ vuri ɳerɛs qɛ tɛ vrasin zoqt' e veɡɛl nɛ kopɢt tɛ tij, se i hanin qerɢitɛ. Urðɛr i mbretit u-mbarua po atɛ mot kaqɛ ɢumɛ vjeme u-çfaqn' nɛ kopɢt, sa nukɛ lan' as ɳɛ qerɢí tɛ ɡaʌɛ.

Eðe krímbatɛ qɛ ɡendenɛ brɛnda nɛ pemɛ a nɛ djaðɛ, nga farɛt e mizavet kanɛ dalɛ. Nga kɛta krimba prapɛ miza do tɛ dalinɛ.

E kini dɛɡuarɛ se miz e zezɛ vete ðe pɢtyn miɢin. Kjo pɢtymɛ s' ɛɢtɛ ɡê tjatrɛ pɛrveç se vezɛt qɛ lɛɢon miza. Pas pak kohe nga vezɛt dalin krimba tɛ barðɛ: ahere ðemi se u-krimp miɢi.

Pɢtɛ ɳɛ miz' e maðe qɛ i ðemi viʒɛ; kjo ɛɢtɛ sa brumbuʌi, me krahɛ tɛ fortɛ ðe tɛ çkɛlqyerɛ. Viʒɛnɛ ɢumɛ herɛ e liðin djemtɛ pej mezi, e dreðin penɛ ðe ajo nxjer ɳɛ zɛ. Viʒa ka ɳɛ krimp tɛ mað e tɛ barðɛ: ky krimp ron brɛnda nɛ tokɛ ðe u bɛn ɢumɛ dɛm rrɛɳɛvet tɛ drurɛvet.

Aɢtú sikundɛr qɛ krímb' i mɛndafɢit bɛhetɛ pɢikɛ para se tɛ çpɛrformohetɛ nɛ flutur, aɢtú ðe ɡiðɛ krimbat e tjerɛ, mê parɛ se tɛ bɛhenɛ flutur a mizɛ, rrinɛ ca kohɛ si tɛ ngrirɛ.

Do punuarɛ me durim.

Gurri kiɛ ndɛɲurɛ pɛrpara dɛrɛsɛ, me librɛ nɛ dorɛ. Kiɛ fytyrɛn tɛ vrɛɲturɛ ðɛ po mejtohɛɛ.

— Ç' kɛ, biro, qɛ je mɛrziturɛ? ɛ pyɛti mɛma.

— Kam ɲɛ mɛsim pɛr tɛ bɛrɛ ðɛ nuk' ɛ mɛsoj dot. Nɛsɛr mɛsoɲɛsi do mɛ zɛmɛrohɛtɛ ðɛ djɛmt do tɛ qɛɛin mɛ mua!

— Po psɛ, Gurr, nuk' ɛ nxɛ mɛsimin?

— Pɛtɛ ɛum' i rɛndɛ, mɛmɛ; dua tà nxɛ po nukɛ munt. Ɛokɛt ɛ mij do tɛ taλɛn·nɛsɛr, ðɛ do tɛ mɛ ðɛrrɛsin pɛrtac, sikundɛr qɛ kan zakonɛ.

Mɛma ɛikoj tɛ birɛ ðɛ i ɛrði kɛq. Pastaj pa ɲɛ brɛɛkɛ qɛ po ɛkontɛ atjɛ pɛrpara.

— Ɛikó kɛtɛ brɛɛkɛ, Gurr. A ɛ ɛɛh sa ɛɛɛn mɛ gadalɛ? Mɛ giðɛ kɛté do t' arrijɛ nɛ vɛnt tɛ saj; ɛkon mɛ çapɛ tɛ vɛgɛl po nukɛ qɛndron farɛ; nukɛ ɛikon as mɛ tɛ mɛnɛɛr as mɛ tɛ djaðtɛ. Punó si kjo kafɛɛ ðɛ mos u-mɛrzít. Mɛsó mɛ gadalɛ, po mɛsó pa qɛndruarɛ!

Gurri mɛ tɛ vɛrtɛt bɛri si i kɛɛiλoj ɛ ɛma, zuri ðɛ mɛsoj mɛsimin ɲga pak' ɛ ɲga pakɛ. Tɛ nɛsɛrmɛn, nɛ ɛkoλɛ, mɛsoɲɛsi pyɛti mɛ raðɛ giðɛ djɛmtɛ. Kur ɛrð raða tɛ Gurri giðɛ ɛkoλarɛtɛ zunɛ tɛ qɛɛin, sɛ ɛ dinin q' ɛɛtɛ pɛrtac. Po Gurri ɛ kiɛ mɛsuarɛ fort bukurɛ.

— Bravo, Gurr, ða mɛsoɲɛsi. Ti ɛ paskɛ nxɛnɛ mɛ mirɛ sɛ ɲga tɛ giðɛ. Ty do tɛ tà jap çmimin qɛ kíɛa prɛmtuarɛ. Po ðua-mɛ qyɛ ɛ nxurɛ kaqɛ mirɛ?

— Mora gembël nga brecka, zot, ða Gurri, ðe tregoj kecilen qe i kiç ðene mema.

— Fort bukure bere, ða mesonjesi. Ne doni, djem, qe te mbaroni punen, mos u-merzitni kurre. Punoni me durim e pa qendruare, ðe giðenje do t' arrini ðe do te kini bere pune te pastre.

Mema ð' e bija.

Luleja gete nje çup' e urte, nente vjeç. Ka dy vjet qe po vete ne mesonjetore, backe me te velane, Metin. Po Meti gete m' i mað ðe te motren e gpie ger te der' e gkolles' se çupavet. Mbremanet prape backe kðehene.

Luleja meson ðe kendon me decire te maðe. Pas darke e ema rri afre dritese ðe tjerr. Luleja ka ndenjur ane tryezese ðe kendon librene. Kendon me zê te larte qe te degoje ð' e ema.

E ema meson gume gerra nga kendimet e Lulese, po eðe çupa meson peralla te bukura nga e ema.

E em' e Lulese nuke di te kendoje, se kur ie e vogele s' kiein zen' akoma te mesojne gqip. Tani gete fort e kenaqure qe e bija kendon kaqe mire, ðe gezohete duke deguare kendime ne guhet gqip. Mema geh te bijen q' gete kaq' e mire ðe kaq' e urte, ðe i dukete veth' e saj e lumture. Se eðe djalin, Metin, e ka t' urte ðe me vetija te mira.

Luleja i ndih s' emese ðe ne pune te gtepise.

Punet e vogela qe e porosit e ema i ben me kujdes te mad de duke gezuare.

Babaj punon ter ditene. Mbremanet vjen i lodur e i keputure, po duke pare femijen kaqe te mire ede ay e ndjen vethen' e tij fatbarde, de i falet Zotit nga kjo lumturi, de haron gide mundimete qe heq.

Çinezi de gurret e paçmuare.

Ne nga te pasuret e Çinit po getitte ne dite de kie nveoure ca roba ku ieine qepure ne tok gurre te paçmuare, me vlefte oume te made. Gurret leonin okendija de i pasuri ie madeotor e i kenaqure.

Ne i urte i varfere j' u-qas Çinezit, i oikoj gurrete me verejtje te made, veotroj de te zon' e tyre nga koka e ne kembe pastaj j'u-fal nderit duk' e ngatjetuare per gurret e bukure.

—Po une s' t' i daee ty! i da Çinezi i habiture.

—E di qe nuke m' i de, u-pergig i urti, po me de leje qe t'i veotroj, ede kjo me maston, se ede zotrote s' ke no ne fitim me te mad pej tyre.

Gurret e paçmuare.

Gurret e paçmuare jane diamanti (ẋevahiri), zymryti, jakuti, firuzeja, etj. Tide keta gurre dalin nga deu.

Gurret e paçmuare çkelqejne fort oume; po per

tɛ marrɛ kɛtɛ́ çkɛlqim ɛɛtɛ nevojɛ qɛ t' i presim ðɛ t' i bɛjmɛ faqe-faqe. Kur janɛ tɛ pa gðɛndurɛ, gurɛt e paçmuarɛ dukenɛ si copa qelqe.

Diamanti qɛ çkɛlqen mê tepɛr sɛ nga tɛ tɛrɛ, nuk' ɛɛtɛ gê tjatrɛ pɛrveç sɛ ŋɛ ðɛngiλ i qelqɛsuarɛ. Nɛ e heðɛim nɛ zjar, diamanti dipɛtɛ si ŋɛ copɛ ðɛngiλ.

Diamanti ɛɛtɛ ðɛ ɛum' i fortɛ, m' i fort i giðɛ trupavet; pandaj pɛrdorɛtɛ pɛr tɛ prerɛ qelqɛtɛ.

Perçoλaku eðe Breɛka.

Perçoλaku la femijɛn,
Eðé u-hoð pɛrtej vijɛn,
Até kohɛ ra ɛi ɛumɛ,
Vija u-bé posí lumɛ;
Ba e ða e mê s' hiðej dot,
Se vija qe mbuɛurɛ plot.
—Bobó! ða, i mjeri unɛ.
Ç' mɛ gɛt kjo e maðe punɛ,
Qyɛ u-ndoðɛɛ í mahnitur,
E doλa pɛr tɛ zbavitur!„
Perçoλaku po mendohej,
Po driðej e po rrotuλohej,
Breɛka mɛ ŋɛ dasmɛ vinte
Be ɛumɛ tɛ mira ɛpinte,
Perçoλakut afɛr i ɛkoj,
Punɛn' e ti e kupɛtoj.

Si e pa qɛ qante me lot,
Bɛ nga vija po s' hiđej dot,
I đa: — Pse qan si çilimiu?
—Pa ɕih, i đa, ç' mɛ bɛri ɕíu!
Kuɕ e dí fɛmija ç' mɛ heq
Mbɛnɛ tɛ ɕkrɛtɛ e janɛ keq!„
Breɕka i đa: — Jakɛ, im zot,
Tɛ tɛ heđ unɛ se di not!„
Mɛ krah e hođi eđe ɕkoj,
E ɕiu mê tɛpɛrɛ ɕtrɛngoj.
Breɕka ɕkonte đe dɛponte
Qɛ kɛrkonte tà kafɛonte.
I đa: — More zot' i mirɛ,
Unɛ s' bɛra tɛ pahirɛ!
Fɛmijɛn do tɛ tà ɕpɛtoɳ
Bɛ zémɛrnɛ tɛ tà gɛzoɳ;
Ti pse kɛrkon tɛ mɛ đumboɳç?
Mirɛbɛrɛsin do helmonç?
Nuk' e di ti, o i gorɛ,
Se unɛ tɛ kam nɛ dorɛ!
E, po taniđi ç' mɛ đua?
Tɛ tɛ heđ mun' nɛ pɛrrua?„
— Tɛ lutem! i đa pɛrçoλaku
Eđe i pat ngrirɛ gaku.
„ Pàndaj bota mɛ ɛɛt' armik,
Se e kam ɕpirtinɛ tɛ lik,
Eđe mirɛ tɛ mɛ bɛjnɛ
Prapɛ tɛ liga do gɛjnɛ!„

Brecka me qafe s' e morri,
Po pertej lumen e nxori,
I ða:—Une t' undoðçe mik
Sa do q' e ke cpirtin te lik;
Mua me cpetoj samari,
Po ti do vdeç nga nakari.„

Naim Fraceri

Ðeu na ueqen.

Djemte ηe dit i kie marre mesoηesi ðe i kie nxjere per te cetiture: Gurri, Meti, Rrapua, Hili, giðe djemt' e rectese jane rrotuλ mesoηesit. Mesoηesi i do cume ketá djem t' urte, se kendojne mire ne ekoλe ðe s' i dalin nga fjal' e tij.

Duaλe jaet peatit. Taní etepite kieine mbeture prapa ðe djemt' ecnin ne mes t' aravet. Babaj i Gurrit kie marre parmendene ðe po leronte. Qet' e cendoce hiqnin zpeðen; bujku i ngitte qete me hosten ðe pluari ngrinte plisate.

—Te giðeve ðeu na ueqen, djemt' e mij, ða mesoηesi. Γiðe bimete qe hame, driðe, peme, fare, nga ðeu dalin. Eðe kafeete, ðente, ðite, lopete qe ðerrim e i hame, me bar te ðeut ueqehene. Do-jeni ðene, djem, se ðeu na ueqen. Punoni mire kete toke te zeze, se cet' e bekuare. Nderoni bujkun ðe punen' e tij, se bujku na ueqen e na zbukuron ðene.

Eðe u tregonte djemet si lerohet ara, si mbiλete fara, si korrete. U numuroj giđ almietate: par-

mendene, çatene, lopatene, âiqele, branen, kosen, draperin....

Nga âeu dalin eâe giâe metalete qe çohim e qe perdorim: hekuri, rama, plumbi, ergendi, floriri, kaλaji. Keta metale jane te perzjere me balte âe me trupa te tjere, kur dalin nga âeu. Pandaj çete nevoje qe te treten e te kuλohene, mê pare.

Metalete pastrohene e kuλohen ne furra te mbeâa. Atje hekuri tretete me âenpiλ. Θenpiλi i merr trupat e huaj nga lend' e hekurit âe metali behet i fjeçtte. Nga hekuri behet çelníku q' çete m' i forte âe m' i çendoçe se nga hekuri.

Floriri pendet i fjeçte ne âet; ky metal i vjejture pendet mê çume brenda ne rere te lumenet; reren e lajne me uje, brenda ne govata âe coperat flori mbeten ne funt, se jane mê te renda. Flori sikundre qe pendet ne rere, pendet eâe ne gurret brenda, ne çkembeη pej gurr zjari.

Poçete, qelqeja.

Ne qofte se metalet e âeut na hyjne çume ne pune, eâe faret e ndryçme te baltese na çerbejne me ηe tok gerra.

Balten e kini vene re se nuk' çete giâeηe ηe fare. Çete ηe balte qe ka çume rere, tjatre ka çume gelqere âe tjatra ka çume gine. Tok' e mire per bujqesine çet' ajo qe ka te tri faret e ketyre bal-

tave: ahere ðeu ɛɛtɛ pɛλor ðe bimɛtɛ pronditin mirɛ.

Balta ginɛ na hyn nɛ punɛ pɛr tɛ lyerɛ murɛtɛ ðe vatrɛnɛ. Me kɛtɛ baltɛ bɛjmɛ ðe ponicatɛ, poçɛtɛ, stamnatɛ, qypɛtɛ.

A e kini parɛ, djem, qyɛ bɛhenɛ stamnatɛ ðe qypɛtɛ? Kini parɛ se qyɛ e vɛnɛ plisin baltɛ mi ŋɛ rotɛ qɛ kðehetɛ, ðe qyɛ punóŋɛsi e ndreq ðe i ep formɛnɛ qɛ do?.

Γiðɛ ginatɛ s' janɛ tɛ kuqe. Janɛ ca baltɛ ginɛ qɛ janɛ tɛ barða e tɛ hoλa. Me kɛtó baltɛ bɛjnɛ ɛnɛt e mira, limba, finχanɛ, vazo etj.

Qelqeja qɛ dimɛ, bɛhetɛ pej rɛrɛ ðe pej sodɛ. Rɛrɛsɛ i ðonɛ ðe *ɛur* e *χur*. Soda ɛɛtɛ ŋɛ farɛ kripe qɛ del nga ðeu. Duke zjerɛ sodɛ ðe rɛrɛ baɛkɛ, çfaqetɛ ŋɛ lenk qɛ ngrin ðe bɛhetɛ qelqe. Qelqen' e tretur' e marrim majɛ ŋɛ fyti tɛ hekurti ðe i fryjmɛ me gojɛ ng' ana tjatrɛ: ahere qelqeja fryhetɛ ðe merr formɛnɛ qɛ duamɛ.

Soda na hyn nɛ punɛ ðe pɛr tɛ larɛ tɛɛat tona se i zbarð robat ðe u nxjer ŋoλatɛ. Tek s' ka sodɛ robat i lajnɛ me fiŋɛ, se eðe hiri ka sodɛ brɛnda.

Fyeλi.

Nε mbreti nga tε moçmεt i kiɕinε ðεnε se ɕumε ɡεrra tε vjejtura qε kiɕinε humburε nga ðesori i kiɕ vjeðurε ruajtεs' i ðesorit. Ky ruajtεs kiɕ qεnε ŋε barí nε djalεrí tε tij, po mbreti e kiɕ marrε, e kiɕ ngriturε nε ɕkaλε ð' e kiɕ quajtur ruajtεs nε ðesor tε mbretεrisε.

Pεr t' u-siguruarε nga ky kaλzim, mbreti vete ŋε ditε nε ɕtεpi te ruajtεsit tε ðesorit ðe kεrkon tε ɕohε ndεŋtjen' e tij. Ruajtεsi me nder tε mað i dεfteu tε ɡiða tε ndarat, ŋε nga ŋε. Nε funt arrijnε mε ŋε odε nεné ðet, mbyλurε me ŋε port tε hekurtε: atje i kiɕinε ðεnε mbretit qε pɕihte ruajtεsi plaçkat e vjeðura nga ðesori. Po kur u-çel porta mbreti u-çudit, se n' atε odε s' kiɕ pεrveç se mure tε x̧veɕurε, ŋε tryezε pej ðoge; ðe mi tryezεt kiɕ ŋε fyeλ ðe ŋε krabε bariu.

Ruajtεs' i ðesorit ða:

—Kur iɕa i vogεl iɕa barí, ðe ruaŋa ðεntε nε pɕat. Po ti, o mbret, mε morre nε paλat, mε rrite, ðe mε soλe nε kεtε ɕkaλε tε lartε. Me ɡiðε kεtε, çdo ditε, nga ŋε orε mbyλem nε kεtε odε, i bie fyeλit ðe kujtoj kohεn e ɕkuarε. Le-mε tε kðehem prapε nε pɕat, se atje iɕa m' i lumturε!

Mbreti u-turpεrua nga dyɕimi qε kiɕ paturε te besnikεsí e ruajtεsit ðe q' até ditε e nderoj ð' e deɕi mê tepεrε.

Filipi dhe Antigoni.

Filipi, babaj i Aleksandrit të madh, iu mbret i Maqedonisë më tepër se 22 qekëla më parë. Filipi iu me emër për miresinë dhe për drejtësin' e tij.

Një dite Filipit ven' e i done se Nikanori, një nga të parët e tij, flet kundrë dhe po e qan. Filipit i erdh rendë, se Nikanorin e njihte për njeri të nderçim dhe gumë të zoti. — Po dal të goh, da Filipi, të kupetoj valë ç' faj i kam?

Edhe me të vertet pyeti, kupetoj se, pa daçurë, Nikanorit i iu bërë një padrejtësí e madhe nga an' e mbretit. Filipi e ndreqi të meten, Nikanorit j' u-bë zemra dhe miqesí e vjetrë u-ngalë prapë.

***

Antigoni, një nga të parët n' uetërí t' Aleksandrit të madh, dëgoj një dite dy uetarë që po flisnin kundrë tij dhe po i kritikonin sjelljenë, përpara tendesë që rrinte vetë. Antigoni e mbajti vethenë, u-qas ne uetarët dhe u da:

—Ne doni që të me qertoni, hiqni ca më tutje që mos u dëgoj unë!

Këtó të dy ngarje na tregojnë dhe na mesojnë se njeriu s' duhetë të rrembehetë kur dëgon se flitetë kundrë tij; po duhetë që të kerkojmë dhe të gejmë fajet tánë; vetëm ahere munt që të ndreqim të metat tona dhe të behemi për të levduarë pej gjithë bote.

Kujdesi e mban ɕtɛpinɛ.

Ɲɛ ŋeriu puna s' i vente fare mbarɛ. ɕtɛpija iɕ rrɛmujɛ, çdo ɡɛ vente dɛm, tɛ hoλatɛ s' i kiɕinɛ duk, ɡɛt e ɡaλa i ngorðnin. Priɕte ɕumɛ tɛ hoλa, po ɡê pɛr tɛ qɛnɛ s' kiɕte. Qahɛɕ ɕumɛ nga kjo myzyrɛ, u-mejtua ɕumɛ qɛ tɛ ɡente no ŋɛ ɕɛrim, po tɛ ɡiða kot.

U-ngre ðe vajti te ŋɛ mik plak, ɕum' i diturɛ ðe tepɛr i urtɛ.

—Kam arðurɛ tɛ tɛ kɛrkoŋ ŋɛ kɛɕiλɛ, i ðotɛ ŋeriu ynɛ ðe i tregon ɕkakun e pjekjesɛ.

Plaku e dɛɡoj ɡer nɛ funt, ja kupɛtoj mirɛ haλɛ. U-ngrit, nxori ŋɛ kutí tɛ maðe nga arka ðe jà pru pɛrpara:

—Merr kɛtɛ kutí tɛ kyçurɛ: ɛɕtɛ me maɡí. Tɛ ngriheɕ ŋɛ javɛ me raðɛ çpejt nɛ mɛnɡes ðe tà ɕpieɕ mɛ çdo çip, mɛ çdo odɛ tɛ ɕtɛpisɛ. Kjo kutí do tɛ tɛ ɕɛrojɛ tɛ ɡiða tɛ kɛqijatɛ.

Aɕtú si i ða plaku, aɕtú bɛri miku ynɛ. Duke ɕpɛnɛ kutinɛ, e pa sa rrɛmujɛ iɕ çdo ɡê, e kupɛtoj sa likɕt punonin ɕɛrbɛtorɛt ðe ɕɛrbɛtoretɛ, sa dɛme bɛheɕin. I zot' i ɕtɛpisɛ duke parɛ kɛtó ɡɛrra epte urðɛre, rrinte vetɛ nɛ kɛmbɛ ðe vinte nɛ reguλ ɕtɛpinɛ. Ditɛt e pastajme vuri re se ɕtɛpija po mbahɛɕ mê mirɛ, çdo ɡê zuri qɛ tà ɡejɛ nɛ vɛnt, brɛnda ðe jaɕtɛ tani iɕ mê pastrɛ: se ɕɛrbɛtorɛt' e dinin qɛ do vejɛ ðe tɛ ɕikojɛ i zoti.

Pas ŋɛ jave u-kðye te plaku, i ɡɛzuarɛ ðe i lumturɛ.

—Kutí e zotrisate me epetoj etepine, tà kam hua sa te jem gale!

—Nuke te epetoj kutija, pergiget i urti duke qeeure, po te epetoj syri yt. Atje tek s' vene syt e te zot, atje vete varferija.„

Mesonesi qe u rrefeu kete istori djemet, etoj de keto fjale:

—Ne doni, o miqt e mij, qe t'u veje çdo gê mbare, duhete qe te kujdesini vete per te gida. Cikoní çdo gê me syt tuaj, kini çdo sen ne regul de ahere te gida do t'u kene duk.

Te mejtohemi de per neser.

Pas istoris' se kutise mesónesi dee qe t'u nxere djemet qye duhete neriu qe te mejtohete de per neser, qye duhete qe te kujdesete per kamjen' e tij; de u da djemet:

—E nihni plakun Mino, ate te varferin qe rri ne kasolet, afre rrapit te mad. Minua ka qene djal' i ne neriu te pasure; i ati i la eume gê, etepi, ara de te hola. Ne krye de vete Minua nisi te fitoje, de vate eum' mire. Po Minua kie ne te mete eume te made: priete mê tepere se ç' fitonte. Ede ne kohe fleta u-kdye, punet zune te vene likst, humbi gide sa kie traeeguare nga i ati, te tera sa kie fituare vete de tani ka mbeture n' ate kasole qe e kie per kopetare qemoti.

Po pa ɕikoni ɳɛ herɛ ɛđe Lulon. E dini sa ɛɛt' i lumturɛ đe sa jet' tɛ barđɛ ɕkon: ɕtɛpi e tij ɛɛtɛ ɳɛ nga mê tɛ bukurat e ɕtɛpivet tɛ pɛatit. Aratɛ, vrɛɕtatɛ đe kopɛtet e tij janɛ tɛ kujdesurɛ đe mê pɛlore se nga tɛ giđa. A e dini qɛ Luloja triđet vjet mê parɛ s' kiɕ fare gê. Po Luloja punoj, e ɕtoj gɛnɛ, rojti me ikonomí đe tani ɕkon pleqɛri tɛ lumturɛ. Pandaj duketɛ đe m' i ri se nga Minua, sa-do q' ɛɛtɛ ɳà đet vjet m' i mađ.

Duhetɛ giđɛɳɛ tɛ mejtojmɛ ditɛn e neserme. Nukɛ dimɛ nɛ do tɛ na ndihiɳ giđɛɳɛ fati. Duhet tɛ kujdesemi qɛ mos na vejɛ gɛsendi dɛm, mos vejɛ poɕtɛ as ɳɛ đerime. Pandaj u đem, djem, qɛ tɛ kujdesni robatɛ, tɛ ruani libratɛ, tɛ mos humbisni plaçkatɛ. Sot kemi đe hamɛ, po nuk' e dimɛ ç' na vjen mɛ kokɛ neser. Nga gê e sotme le tɛ vɛmɛ pakɛ mɛ ɳ' anɛ: kurdohɛrɛ jona do jetɛ đe nɛ punɛ do na hyjɛ.

Korbi đe đelpɛra.

Korbi mɛ ɳɛ degɛ na kiɕte qɛndruar,
Eđe ɳɛ brek djađi e kiɕte kafɕuar.
Belpra fort e urɛt i ɕkoj atje pranɛ,
Ctyri syt eđ' e pa đe u-hođ mɛ ɳ' anɛ.
—Mirɛ-dita, i đa, miku i daɕur im!
Sa tɛ ɕoh tɛ bukur, e sa mɛ dukɛɕ trim
Tɛ mɛ kɛɕɛ zênɛ, kɕu si mɛ kɛ ɕtanɛ
Do tɛ iɕɛ mbret ti, mi sa ɕpes qɛ janɛ.

Eðe pa dɛguar tani zɛðin t'ɛnt,
Pɛr Zon' e vɛrtetɛ, se luaɳ nga ky vɛnt.„
Nga kɛtó mburrime korbi u-gɛzua,
Ðe nga gɛzim i mað fare u-marrua;
Dɛɕ t' i rrɛfeɳ zênɛ sɛ motrɛs vɛλaði,
Hapi qepn' e gɛrɛ, i ra pɛrpoɕ djaði!
Ðelpra me tɛ mað gas u-hoð eð' e rrɛmbeu,
I ða: — O zoti korp, lɛvdata tɛ pɛlqeu?
Tà diɕ ðe pasketaj, kur te tɛ lɛvdojnɛ,
Duan tɛ tɛ rjepin, tɛ tɛ varferojnɛ.

Naim Fraɕɛri

Mos kini frikɛ.

Kajon' e ɛma e kiɕ dɛrguarɛ ɳɛ mbrɛmɛ te fqiɳa, pɛr tɛ kɛrkuarɛ dy vezɛ. Kajua ɛɛt' i vogɛl ðe ka frikɛ. Dado e tij e kiɕ giðɛɳɛ trɛmburɛ me luvgat e me kukuð.

Fqiɳa s' iɕ lark po rrugɛt iɛin tɛ ɛkreta ðe Kajua mɛ tɛ kðyerɛ u-trɛmp, se iɕ natɛ. Γiðɛ sa pɛraλa qɛ kiɕ dɛguarɛ i erðɛ nɛ mɛnt ðe vɛɛtroj rreð e rrotuλ me tmer.

Pɛrɳɛhere Kajua zuri tɛ driðetɛ ðe tɛ ðɛresɛ, se atje afrɛ pa ɳɛ kukuð tɛ mað, me dy sy qɛ ndrinin si zjar. Nga tɛ ðiruɾɛt e djalit duaλɛ fqiɳɛt.

—Ç' ke, Kajo, pse ðɛret?

—Kukuði, kukuði, ná se ku mɛ ka dalɛ pɛrpara.

—Po ku ɛɛtɛ kukuđi? e pyetnin fqiɲɛtɛ.

—Nuk' e ɛihni atje rrɛzɛ murit!

Kajua kiɛ parɛ hijen e oχakut q' e hiđte hɛna; mi kɛtɛ hije iɛinɛ ca bariɛtɛra đe mi bariɛterat dy mizɛ ɛkɛndije.

E muarɛ djalin pej dorɛ, e qasnɛ tɛ hijeĵa đe i đanɛ: — Ɛiko mirɛ, ky ɛɛtɛ kukuđi?

Kajua u-turpɛrua đe atɛ mbrɛmɛ i bɛri bɛ s' ɛmɛsɛ sɛ mê s' do tɛ kɛtɛ frikɛ as nga kukuđi as nga gogoli, sɛ babaj i đa tɛ kupɛtojɛ qɛ s' ka nɛ botɛ as luvgat as kukuđ as gogol. Kɛtó ɡɛrra janɛ vɛtɛm nɛ pɛraλat ɛ liga qɛ na rɛfejnɛ đadotɛ.

Mos lini kurrɛ punɛn pɛr nɛsɛr.

Tɛ nɛsɛrmɛn ɛ ɲɛ ɛiu tɛ mađ mɛsoɲɛsi u đa djɛmɛt:

—U kam đɛnɛ ɛumɛ hɛrɛ, djɛm, qɛ punɛn ɛ sotmɛ mos ɛ lini pɛr nɛsɛr. Ile pê qɛ do tà bɛni tani, ɲɛ mɛsim qɛ do tà nxini đe duhɛt tà nxini sot, mos ɛ lini pɛr mê pasdaj, po mbarɔ-jɛ-ni. Sɛ nuk' ɛ dimɛ ç' bɛhɛtɛ nɛsɛr, munt tɛ na dalɛ no ɲɛ ndalim đe tɛ na pɛngojɛ. Ɛɛtɛ mê mirɛ tà mbarojmɛ tani punɛn đe tɛ jɛmi mɛ zɛmrɛ tɛ prɛhurɛ.

Mɛsoɲɛsi pasdaj ɛtoj kɛtó fjalɛ:

—Do t' u rrɛfɛj ɲɛ istorí qɛ mɛsova sot đe do tɛ mɛ đoni nɛ kam tɛ drɛjtɛ a jo:

„ E ɲihni mirɛ Mɛçon, tɛ zon' ɛ arravɛt đe tɛ

kopetevet qe jan' nga bregu. Meçua eete ŋeri i mire ðe un' e kam mik, se eete zemrebarðe. Kete mot Meçua mori eume te lacta nga arrate; i korri ðe i eiu mire. E pate ðe ju lemeŋt' e mbeðeŋ qe kie bere. Po Meçua ka ŋe te mete, eete pake pertac, nuk' e ndjek punene. Ne vent qe t' i ngrere ðe te vere driðet ne grunar, lemeŋt' i la ne mes te eecit. Kie katre dite qe ie mbaruare puna. Po Meçua e ekonte kohen me pune te tjera qe s' ieine aqe eume te etrenguara.

„ Sot erð Meçua e me rrefeu se eiu i mað i djeeme jà ka prieure te tera; era ðe ujet jà ka ber ujem gene, rrekeja jà ka marre. Eðe me ða se sot, sikur t' ie koh' e mire, kie qelim qe te mbliðte gene ðe tà vinte ne grunar. J' u-be kaq dem i mað!

„ Kjo ngarje t' u-behete eembel. Tà mbani ment ðe mos lini kurre per mê pastaj ŋe pune qe munt tà mbaroni tani.„

Duhete kujdesure per çdo ge.

He djaloe po gatonte kalin se do dilte per ŋe uðe te gate. I ati q' ie ŋe plak i urte, po rrinte me ŋ' ane ðe eikonte. Djaloci i vuri ealen, i ekoj frene pastaj i eikoj potkoŋt' e kalit ðe tundi kokene.

—Mos i ka rene no ŋe potkua, biro? pyeti plaku.

—Ne kembet te prapesme te djaðte i tundet pake.

—Mbaδ-e mirε pa dil n' uδε, δa babaj.

—Bah, ç' ka tε bεjε, tundet pakε, po munt tε mε εpjerε. Kεtε raδε plaku tundi kokεnε. Po djali s' vuri re, i hipi kalit δe εkoj.

Ca mê tej potkoj zuri tε tundetε mê tepεrε δe kur arriti mε η' uδε gurriεtε hekuri i ra fare. Djaloεi e kupεtoj se bεri faj; munt qε tε kδehεε nε pεat δe tà mbaδte te naλbandi, po prapε δa me vethe tε tij:

—Γer sa t' arrij munt qε t'εcεη δe pa potkua!

Po gεηehεε fort εum' i gori djaloε. Kali zuri tε çaloje, uδεn e gadalsoj; sa-do q'i binte i zoti kafεa s' mirte dot uδε.

Pεati ku donte tε vente kaloresi iε lark δe me kεté t' ecur duhεεin akoma pes' orε; zuri u-ngrys, pasdaj u-err; nata iε far' e zezε se qieλi qe mbuluarε me re. Πε εi i hoλε zuri, pasdaj pikat u-maδuanε, δe ujet roδi si rrεke. Po kali po çalonte δe uδεtari po lagεε e po ftohεε.

Kur arriti iε mez' i natesε, iε fare quλurε δe po i driδεεin δembet. Punεnε q' e kiε s' e mbaroj dot δe ndεηi tri dit i sεmurε.

Mos δoni kurrε, djem, "s' na priε punε!„ Kini kujdes, mos lini pê tε metε, se nga pakε pê munt qε tε na vije dem i maδ.

Kini kurajo nɛ rezik.

Ɲɛ ditɛ vjeɕte ɕkoλarɛt kiɕinɛ dalɛ pɛr tɛ zbaviturɛ. Cumɛ herɛ baɕkɛ me tá dilte ð̄e mɛsoŋɛsi. Kɛtó ɕɛtitje tɛ tyre iɕinɛ ŋɛ mɛsim ð̄e ŋɛ zbavitje, nga tɛ cilatɛ kð̄ehɛɕin ɡiðɛŋɛ tɛ kɛnaqurɛ.

Po sot mɛsoŋɛsi s' kiɕ dalɛ dot me tá se kiɕ punɛ mɛ ɕtɛpi. Si breð̄nɛ, si luajtɛn mirɛ ð̄e me gaz tɛ mað̄, djemt tànɛ ná se ku po kð̄ehenɛ, sicilido í qeɕurɛ ð̄e i lumturɛ nga dɛfrimi qɛ bɛnɛ.

Nxɛnɛsit iɕinɛ qasurɛ te pɕati; vetɛm ŋɛ vijɛ, ŋɛ lum' i vogɛl i ndante, mi tɛ cilɛt iɕ heð̄urɛ ŋɛ ur' e nguɕtɛ. Si ɕkuanɛ tɛ tɛrɛ, qɛndruanɛ pakɛ mɛ anɛ tjatrɛ nɛ luað̄ tɛ vogɛlɛ.

Tani mi até urɛ tɛ vogɛlɛ po ɕkon i vogɛli Miti, ŋɛ djalɛ ɡaɕtɛ vjeç, qɛ rrinte jaɕtɛ pɕatit, mɛ ŋɛ ɕtɛpi tɛ varfɛrɛ. Miti kiɕ ŋɛ stap nɛ dorɛ ð̄e po lotte me tê. Po ná se ku i ɕkau kɛmba ð̄e ra n' ujɛ. Djali duke rɛnɛ klið̄i. Γiðɛ ɕkoλarɛtɛ u-kð̄yenɛ ð̄e ɕikuanɛ.

Mit' i varfɛrɛ iɕ fare n' ujɛ se atje vija iɕ e ð̄eλɛ ð̄' e rezikɕime. Γiðɛ nxɛnɛsit e panɛ se djali ɡendɛɕ nɛ rezik, eð̄e pakɛ do tɛ mbytɛɕ. Disa pej tyre nxituanɛ tɛ japin lajme nɛ pɕat. Po koha ɕkonte ð̄e Miti pɛrpɛlitɛɕ; akoma ca minuta ð̄e mê s' mbetɛɕ kohɛ.

Po Hili nuk' e humbi mɛndjenɛ si ɕokɛt. E pa se Miti ɡendɛɕ nɛ rezik. Me vrap u-qas nɛ zaλ, hyri n' ujɛ; nuk' e mejtoj a iɕ i ð̄eλɛ peλgu, po j'u-qas Mitit i ð̄a dorɛn ð̄' e nxori.

Tɛ nesɛrmen mesoŋɛsit kur i ðanɛ ngarjenɛ ðirri Hilin pranɛ, e lɛvdoj pɛr kurajon e tij ðe ða:
—Tɛ mos iɛe ti, sot mbase i ɡori Miti do t' iɛ i mbuluar nɛ varr. Kurajo ðe trimɛrija jote e ɛpetoj!

Breɛka me ɛkabɛnɛ.

Breɛka ɛkabesɛ i ðoɛ:
—Tɛ lutem tɛ mɛ mesóɛ,
Kɛu si ti tɛ fluturoŋ
E nɛ erɛ tɛ qɛndroŋ;
Fuɛa, male e ɛkɛmbɛŋ,
Det e kɛnet e lumɛŋ,
Qɛ tɛ ɡiða t' i ɛikoŋ,
Ɛpirt e zɛmɛr tɛ ɡɛzoŋ.„
I ða ɛkaba:—Ja nɛ mɛnt!
Mos e ðua kɛtɛ kuvɛnt.
Ti je bɛrɛ pɛr nɛ ðê
Jo pɛr n' ɛr' e pɛr nɛ rɛ!
Mos kɛrko nɛ pun', i ða,
Q' ajo ty nukɛ t' u-ðá.
Pa krahɛ, qyɛ fluturon!
Tɛ qɛɛ ðe kuɛ tɛ dɛɡon!
—Jak' i ða breɛka, mɛ mso,
Pa s' tɛ duhenɛ ató.„
Eðe ɛkaba e rrɛmbeu
E ngriti ɛumɛ nga ðeu,
Ɡɛr nɛ qiej fluturoj,
Ðe s' andejmi e lɛɛoj!

Prift

Nukɛ ra mɛ noŋɛ ɛur,
Po mi ŋi tɛ ɛkretɛ gurr!

Fort ɪɛ larta kuɛ kɛrkon,
Mɛ se fundi e pɛson.

Naim Fraɛɛri

Mɛma ime.

Iɛa i vogɛlɛ kur mɛ vdiq mɛma; ɛumɛ kohɛ ɛkuanɛ q' ahere po giðɛŋɛ mɛ dukɛtɛ sikur iɛ dije, kaqɛ mir' e kam nɛ mɛnt.

Kur iɛa ɛum' i voɛglɛ, ŋɛ ditɛ dimɛri kiɛa dalɛ jaɛtɛ; kur u-kðyɛɛɛ mɛ ɛtɛpi duartɛ mɛ kiɛin ngrirɛ, se kiɛa lojtur mɛ topa dɛborɛ. Po qaŋa nga tɛ ftohtɛt. Mɛma mɛ morri, mɛ χvɛɛi robatɛ mɛ dɛborɛ, pasdaj duart' e ngrira m' i mgrohu ˈnɛ gɪt tɛ saj. Atɛ ditɛ, e mbaj mɛnt si tani, mɛma eðe mɛ qɛrtoj eðe mɛ puði.

Kam ðe ŋɛ kujtim qɛ s' mɛ dɛl kurrɛ nga mɛnttɛ: ŋɛ mbrɛma iɛim rreð vatrɛsɛ; drut' e ndɛzura nxirnin flakɛ ðe oχaku bubuʌonte. Im atɛ po rrɛfɛntɛ ŋɛ gê, mɛma po e dɛgonte mɛ re tɛ maðe, po unɛ s' kupɛtoŋa gê. Im vɛʌa i vogɛl iɛ nɛ djepe nɛ çip t' odɛsɛ; vɛʌaj zuri tɛ qajɛ. Mɛma u-ngrit i ða qumɛɛt, pastaj mɛ vuri tà tunt. — Tund-e, mɛ ða, pa do t' ap gɛɛtɛŋa.„ Eðe mɛ tɛ vɛrtet até natɛ hɛngra gɛɛtɛŋa.

Ku do tȧ ɡej daɢurin' e mɛmɛsɛ! tɛ bekoŋ, ty mɛmɛ, se ti mɛ mɛsove daɢurin' e birɛrisɛ, ti mɛ mɛsove tɛ dua eđe babanɛ, eđe vɛλanɛ, tɛ tɛ dua eđe ty.

Ju, djem, qɛ kini mɛmate, ini tɛ lumturɛ. Kini ŋɛ đesor tɛ paçmuarɛ. S' ini si unɛ qɛ kur mɛ vdiq mɛma humba mê tɛ mađen e tɛ miravet.

Doni đe nderoni mɛmatɛ, kini daɢurí pɛr prindɛrit, pɛr ɡeritɛ đe pɛr ɡiđɛ t' afɛrtit.

Ƀelpɛra đe lejleku.

Ƀelpɛrɛs ŋɛ kockɛ i kiɢte mbetur
Nɛ gryk', e kiɢte rɛnɛ e mekur.
Lejleku e pa, đe qepn' e pɛrpoq,
Zbriti j'a zuri kockɛn e j'a hoq.
Ƀelpɛra u-ngrit, pɛr gryk e pɛrpɢiu!
Ay po vdiste đe po đoɢ i ziu:

—Ç' paç un' i ɡori, qɛ e ɢpɛtova,
Mirɛ mɛ ɡeti, vet' e kɛrkova,
Se un' e diŋa qɛ ɛɢt' e ligɛ,
Ƀɢt' e pabesɛ, e keqe, ɢtrigɛ!

I ligu dorɛ s' heq nga e tija,
Ndaj atí nukɛ vlen mirɛsija.

Naim Fraɢɛri

Majmunete. Gorili.

Kini pare mbase majmune te vegele qe i lozin evpitet. Ketó kafee jane pake mê te mbeda se ne mace, kane qimene si te miut de bejne ne tok lodra. Po ne ketú duame te bejme fjale nga majmunet' e mbedeń. Majmunet e mbedeń jane tri fare: Gorili, cempanze, urang-utang. Qe te gide keta rojne ne vende te ngrohte.

Gorili

Gorili eete m' i madi, m' i forti de m' i tmeruar' i gide majmunevet. Kjo kafee ron ne perendím t'Afrikese, ne viset e ngroht' t' Ekuatorit, ne mes te pyjevet te mbedeń. Po e cihni ede ne fytyret: gorili i ngan pake neriut; eet' i gate sa ne neri, ecen ede mi te dy kembet; krahet ede krahrore i ka fort cume te fuqieme. Qe te katre kembete i ka si duar neriu de i perdor si neriu duart' e tij.

Negrot qe rojn' n' Afrike kane cume frike nga goriii, se me ne te rene munt te çaje barkun e ne-

riut ðe munt t' i ðyeje kafken e kokese si ηe veze. Kur mpron femijen e tij, gorili eet' i tmeruare ðe s' ka frike as nga plumbi as nga kurrgê.

Gorilin s' munt qe tà zbutiη ηeriu; eðe kur' e zene te vogel ð' e ueqejn' ne kopetet kafearake, gorili nuke ron eume.

Ne vent te tij gorili ekon jeten mi druret ku godit etrofka te mbeða si kasoλe; gorili ueqehete me pemet e drurevet. Kjo kafee kur eet' e zemeruare i bje krahrorit me gruet ðe nxjer ηe fare anguλime te forte. Qemoti besonin se gorili ruan mi degate, etrin krahun ðe ngre perpjete uðetarete; ðoenin se me ηe ekop ne dore lufton me filin. Po keto istori s' ngajne te verteta.

Cempanze, urang-utang.

Cempanzeja i ngan ηeriut mê teper se nga giðe majmunete, eðe nga te paret eðe nga skeleti, dome-ðene nga eeterat.

Eðe cempanzeja ron n' Afrike, ne vendet e Ekuatorit, ne mes te kenetavet te mbeða e te Kongose. Nga etati ky majmun eete m' i vogele se gorili, ðe aferó ηe peλembe m' i ekurter se ηeriu; femera eete m' e vogele se maekuλi.

Rojtjen ðe ueqimin eðe cempanzeja e ka si te gorilit, po kur e zene te gaλe ð' e stervit ηeriu, ahere mesohete qe te haje ðe mie.

Cempanzeja pranɛ ŋeriut zbutet ðe mɛson ɕumɛ ɡɛrra. Nɛ ɕempanze n' Inɡilterɛ iɕ stɛrvitur tɛ hajɛ nɛ tryezɛ, brɛnda nɛ limbɛ ðe me lug e me sfurk; nviɕte roba, ecɛnte mi dy kɛmbɛ, kupɛtonte fjalɛt ðe mirrte veɕɕ fort mirɛ numuret ɡer mɛ pesɛ: kur i kɛrkonin tri, katrɛ, pesɛ copa dru, majmuni vente ðe u siʎte numurin e vɛrtetɛ; çquante ðe ɡyratɛ, po jo tɛ tɛra, vetɛm tɛ barðɛn nga e zeza. Cumɛ ɕempanze janɛ ɕikuarɛ si ky qɛ ðemi, ðe tɛ ɡiðɛ kanɛ treguarɛ qɛ ky majmun eðe pej mɛndjesɛ ɛɕtɛ m' i afɛrmi te ŋeriu.

***

Urang-utangu ɛɕtɛ m' i vogɛlɛ eðe se nga ɕempanzeja; ɕtat' i tij ɛɕtɛ vetɛm ɡaɕtɛ pɛʎɛmbɛ i lartɛ Ky majmun ron nɛ nisit e mbɛða Sumatra ðe Bornéo, nɛ mes t' Asisɛ ðe t' Australisɛ. Eðe urang-utangu ron mi drurɛt ðe uɕqehetɛ me pem' e me fletɛ.

Sa-do-qɛ nuk' ɛɕt' aq' i fortɛ sa gorili e sa ɕempanzeja, urang-utangu ɛɕtɛ prapɛ mjaft i fuqiɕmɛ. Nga kafɕɛtɛ qɛ rojn' nɛ visetɛ qɛ ɡendet ky majmun, vetɛm ŋɛ farɛ ɡarpɛr i mað ðe krokodili i suletɛ, po urang-utangu i çqyen me dorɛ.

Urang-utangu munt qɛ tɛ stɛrvitetɛ pakɛ, po s' ka mɛndjen e ɕempanzesɛ ðe vetɛm ca ɡɛrra tɛ lehta munt qɛ tɛ nxɛrɛ.

Luani ðe Tigri.

Ná ketú dy fytyra qe na tregojne dy kafee te tmergime: luanin ðe tigrin. Luanit i ðone tyrqiet arsλan ðe tigrit kapλan. I pari eete mbret i kafeevet ðe i dyti m' i eger i giðe etezavet. Te dy ketó kafee jane pej fares' se macevet, se aetú i kane eðe ðonte, eðe ðembete, eðe vetijate.

Luani ron n' Afrike ðe n' Así, ne vende te nxehte, ne ekretetirat ðe ne pyjet e dendure. Disa qint vjet mê pare kjo egersire ie m' e perhapure ðe gendee ne te ter Afriket, po nerezit duke vrare kafeet me te cilat ueqehee, eðe luani u-etrengua ðe u-hoq ne zemre t' Afrikese, lark nerezet.

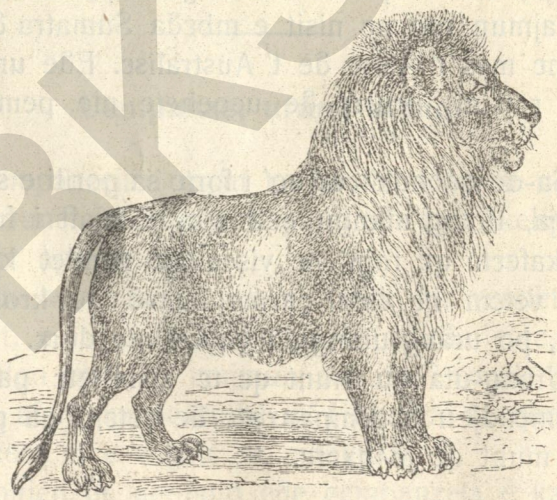

Luani

Luani mε tε parε εεtε si ηε mace, po m' i mað eðe nga mê tε mbεðeηt e qenet qε ηohim ne; qimen e ka si tε verðe; mi qafe ka ηε jelé, biεtin tε gatε, ðoηtε tε mprehtε ðe tε mbεðeη. Kaqε fuqí ka nε kεmbε luani sa me ηε tε rεnε dεrmon koken e ηε kau tε mað.

Luani guan naten ðe kur zemerohetε nxjer ηε zê si i dauλes a si i gemimit. Uεqim i luanit janε kafεεtε qε hanε bar; mε tε raλε luani ndjek ηerinε; po kur plaketε ðe mê s' guan dot kafεε tε tjera, ahere luani vjen rrotuλ pεatravet, çqyen bagetinε, ðe εumε herε mesohetε me miε tε ηerezet. Disá vjet mê parε n' Afrikε ηε luan çqeu mε ηε ditε triðet e εtatε ηeres.

N' Asi luani ron n' anet tε Bagdatit, nε Persí eðe ger m' anε tε Hindit.

***

Tigri ron vetem n' Así, nε Hind ðe ger nε Sibirí· Tigri εεtε m' i holε, m' i gatε ðe m' i lehtε se

Tigri

luani. S' ka no ηε egersirε qε tε jetε pεr ηerinε m' e tmerϑime, se kjo kafϑε i hiδetε ϑumε ηeriut δe ϑumε pϑatra e vende te tere kan ikurε nga ϑkaku i tij.

Qimet e tigrit janε tε verδa me vija tε gata te zeza; kjo lεkurε dukete fort e bukurε δ' e çkεlqye-

Γah tigri

rε. Eδe tigri guan naten, po gahtorεt ven' e nxjerin eδe ditenε nga ferrat ku fle nε vapε. Γahtorεt tigrin e guajn' nε Hind me fil, po me ϑumε rezike, se sulete me ηε çpejtesí tε maδe, pa u-trembure nga kurrgê.

Fili.

Pa dyϑim fili εϑtε m' i maδi e m' i çudiçm' i giδε kafεεvet me katrε kembε.

Fili ron n' Afrikε δe n' Así; n' Así fili gendet nε Hind, nε Hindo-Çinε δe nε nisit Sejlan; n' Afrikε kafe' e maδe gendet nga ekuatori e poϑtε.

Fil' i Afrikes ɛɛtɛ mê tepɛr se tri metro e pysɛm i lartɛ; veɛɛtɛ i ka tɛ pɛrɛ pesɛ pɛλɛmbɛ, ðe mê tepɛrɛ. Fil' i Hindit ɛɛtɛ m' i vogɛlɛ.

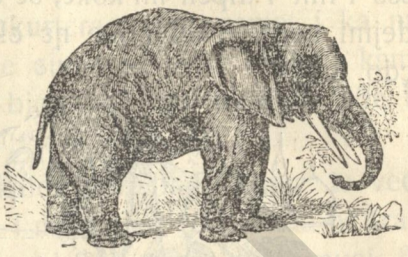

Fili

Ajo qɛ na çudit tɛ kjo kafɛɛ, ɛɛtɛ feçka qɛ i zpatetɛ pɛr nɛ ðê; kjo ɛɛtɛ ɳɛ hund' e patɛ, po fili e pɛrdor si dorɛ, se me tê zɛ çdo pê, kɛput barieterat ðe fletɛt qɛ uɛqehetɛ; feçken fili e mbuɛ ðe me ujɛ, pasdaj e kðen ð' e ɛpie nɛ gojɛt q' ɛɛtɛ nɛné tê.

Nga nofλ' e siperme e filit zpatenɛ jaɛtɛ gojɛse dy ðembɛ tɛ patɛ ðe tɛ trɛɛɛ sa ɳɛ krahɛ ɳɛriu: kɛta ðembɛ jane pej ɳɛ kocke sɛ barðɛ, tɛ fortɛ ðe hyjnɛ nɛ punɛ pɛr tɛ gðendurɛ ɛumɛ pɛrra tɛ bukura. Me kɛta ðembɛ ðe me feçken kafɛa godit armikun.

Fili uɛqehetɛ me bar, me fletɛ, me rrɛɳɛ ðe me lastarɛ. Me feçken e ɛendoɛɛ fili çkul drurɛ mê tɛ traɛɛ se pulp' e ɳeriut.

Nɛ Hind filin e stervitin ð' e pɛrdorin si ɳɛ kafɛɛ ɛtɛpije: ka durim tɛ mað, ɛɛtɛ fort i butɛ ðe i mɛnçim; jo vetɛm fili nargkohetɛ me barrɛ tɛ rɛnda, ngrɛ mi kurris kasoλe tɛ vogɛla ku rrinɛ pes a paɛtɛ ɳɛrɛs, po mɛsohetɛ ðe ngrɛ dru e gurrɛ λɛtɛ vɛtiu, pa paturɛ ɳɛri prane qɛ tà ngasɛ. Nga-

ses i filit i hipen mi koke, se atje ka ηε gropε; s' andejmi ηeriu e nget me ηε εkop, ðe fili bindet mε çdo urðer.

Tε moçmet filet i kane perdorure ðe nε lufte, duke i vene perpara uεterise.

Fili ron 150 vjet ðe mê tepere.

Kanguru.

Ile kafεε per tε vene re, εεtε ajo qε quhetε kanguru. Kjo kafεε εεtε pej atyre qε ðuhene *trajsεtore*, se kane ηε trajse nε bark tε tyre, ku mbajne kelyεεtε.

Kanguru ron n' Australi; εεtε ηε kafεε ηε me-

tro e gysem e gate, me koke te vogele: kembet e para i ka cume te ckurtera; te prapsmet i ka mê te gata ðe te traca ðe cume here rri mi ketó kembe duke peteture mi bietin q' e ka te mað eðe te cendoce.

Kelycet e kesaj kafee kur lindin jane te veckel si krimba; mema i merr ðe i ve brenda ne trajset; atje kanguru i vogel rri aferó nent muaj ðe ðeðin siset e s' emese. Si ze e rritet del jaete ðe

Kanguru

kuλot; po kur çfaqet no ηe rezik ate çast nxiton ðe hyn ne trajse te memese.

Kangurú ha vetem bar ðe peme. Pete ηe kafe' e bute, po kur e ndjekin mprohete me ðoηte qe i ka te mbeðeη e te forte: munt qe te çaje barkun e ηe ηeriu me ηe te rene. Lekur' e tij ecte mbuluare me

lec te bute ne gyre te hapure si me hî. Micin e ka te mire dhe te cijcim.

Kangurute jane disa fare. Ka dhe kafce te tjera trajsetore qe rojn' n' Australi e n' Amerike: ne te pidhe ketó cteza kelycete lindin te vegel e te pa mbaruare, pa rrine mbyllure ne trajset sa ritene: trajsa pra ecte si ne bark i dyte, ne te cilet kelyci arin dhe ritete.

Krokodili.

Krokodili ecte ne hardjeck' e madhe. Hardjeckate qe dime ne jane cteza te gelbera, aferó ne pellembe te gata qe nuke bejne kurr no ne dem. Krokodili ecte ne egersire ger me 10 metro e gate, me dhembe te mbedhen e te mprehte, me biet te cendocc dhe te gate.

Krokodili

Krokodili ron ne lumenit e vendevet te ngrohte, n' Afrike, n' Así, n' Australi dhe n' Amerike; jeten e ckon brenda dhe jaet ujit, se jeton si bretkosa. Femer e kesaj kafce ben nezet a tridet ve brenda me ne grope afre lumit, dhe i le sa te çelene. Ketó ve

janɛ sa tɛ pulɛs a sa tɛ patɛsɛ, ðe krokodilɛt e vɛgɛlɛ sapo dalin e ɛma i ɛpie n' ujɛ ðe i mɛson tɛ notitin e tɛ guajnɛ.

Krokodili uɛqehetɛ me miɛ, çqyen piɛq, ðen e ði, lopɛ, kalɛ ðe ɳeres. Vɛndɛsit qɛ rojn' afrɛ lumɛɳet janɛ giðɛɳɛ nɛ lufte me kɛtó kafɛɛ qɛ çqyejnɛ atá qɛ ɛɛtitin mi zaλt ðe grat' e djemtɛ qɛ vɛnɛ tɛ mbuɛin ujɛ a tɛ lajnɛ roba. Vɛtɛ krokodili ɛɛtɛ fort rɛndɛ pɛr tɛ vrarɛ, sɛ kokɛnɛ, kurrizɛ ðe biɛtin i ka tɛ mbuluarɛ me kocka tɛ ɛɛndoɛa qɛ eðe plumbi mezí i çpon. Nɛ nofλɛt ka fuqi tɛ maðe ðe me ɳɛ tɛ rɛnɛ me biɛt munt qɛ tɛ vrasɛ ɳɛ ɳeri ðe ɳɛ kalɛ.

N' Egypt tɛ moçme krokodilɛt i ndɛronin ðe i ɛikonin si ɳɛ farɛ pɛrɛndije; krokodilɛt e vdɛkurɛ n' ató kohɛ i baλsamosnin e i bɛnin mumi; sot gɛndɛnɛ fort ɛumɛ pɛj kɛtyrɛ mumivɛt tɛ varrosura nɛ varrɛ tɛ vɛçantɛ.

Balena.

Kafɛa qɛ u trɛgon kjo fytyrɛ do t' u dukɛtɛ sɛ ɛɛtɛ ɳɛ pɛɛk. Me tɛ vɛrtɛt balena ngan mɛ pɛɛk, ron brɛnda n' ujɛ ðɛ ka biɛtin ðe krahɛtɛ si tɛ pɛɛkut. Pandaj s' ini ju vɛtɛm qɛ gɛɳɛhi, po eðe atá q' e kanɛ parɛ tɛ gaλɛ balɛnɛn, eðe atá q' e ɳohin e q' e guojnɛ, e pandɛhinɛ sɛ ɛɛtɛ pɛɛk.

Po me tɛ vɛrtɛt balena ɛɛtɛ ɳɛ kafɛɛ si lopa

e si kali; ɛɛtɛ ŋɛ kafɛɛ pej atyreve qɛ ðuhenɛ *sisɛ-lore,* se kanɛ sisɛ.

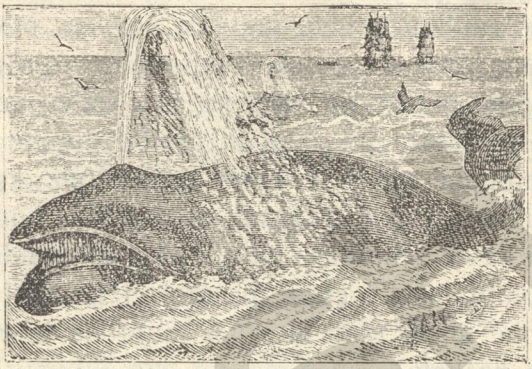

Balena

Peɛku s' ka sisɛ; peɛku nukɛ pjeλ kelyɛɛ, po pjeλ vezɛ, vezɛ tɛ vogela, me tɛ cilatɛ bɛjnɛ butargun ðe havjarɛ, ðe nga tɛ cilat dalin piɛq tɛ veckelɛ. Peɛku ka trupin tɛ mbuluarɛ me puλa; peɛku merr erɛ brenda n' ujɛ ðe ngorð jaɛt ujit.

Balena ka sisɛ ðe uɛqen me qumɛɛtin e saj kelyɛɛtɛ qɛ lindin tɛ ɡaλɛ si mɛzi, si viçi e si qenɡi. Balena s' ka puλa mi lɛkurɛt ðe merr erɛ jaɛt ujit, sa-do-qɛ munt tà mbajɛ kokenɛ disa minuta brenda n' ujɛ.

Balena ron nɛ detɛt e mbɛðeŋ tɛ veriut; nɛ detɛt tànɛ nukɛ vjen kurrɛ balenɛ. Kjo kafɛɛ ɛɛtɛ m' e mað' e giðɛ ɡerravet tɛ ɡaλa, se ka balena qɛ janɛ ɡer 30 metro tɛ ɡata.

Balenen e guajne per âjamet e saj q' e ka te cume, âe per ca kocka te buta âe te gata qe ka brenda ne goje.

Si balena jane âe kafee te tjera qe rojne brenda n' uje âe kane formen e pieqet. Pej ketyre eete delfini qe ron âe ne det te Barâe e n' Adriatik.

Struâi.

Zogu qe na rrefen kjo fytyre eete m' i maâ' i zoget qe rojne sot mi âê. Struâi eete nga ne here 2 metro e gysem i larte âe peeon per me 80 oke.

Struâi ron ne vende te nxehte, n' Afrike âe n' Arabí. Sikundre qe na e deften âe fytyra, ky zok ka qafene âe kerciqte fort te gate; ne kembe ka vetem dy gietriq.

Struâi

Struâi krahet i ka fort cume te vegele, panda[nuke fluturon dot. Nga ky ekak i âone tyrqiet zok-

deveje. Po ne mos fluturon, struđi nxiton fort çpejt đe as ηe kale s' e arrin dot. Ile struđ i mađ ka mjaft fuqí sa per te ngriture ηe djale tete vjeç.

Ky zok i mađ ueqehete me bar, me peme đe me fare; ha đe çdo pê te forte qe te peje: gurre, copera eetera, copera hekur.

Ile ve struđi eete sa ηezet ve pule; ketó ve kane eije fort te mire me te ngrene. Mi folet diten bje kλoçke femera đe naten maekuλi. Zogu femer ka pendet me gyre hiri; maekuλi i ka te zeza đe te barđa.

Pendet e struđit jane te mbeđa, me qime te gata đe fort te bukura; ketó pende eitene per me dy e tri lira ηe, đe perdorene per te stolisure kesulat.

Me qene se pendet e struđit kane vleft te mađe, n' Afrike keta zoq i ueqejne ne çifliker đe u çkulin pendete çdo mot.

Deveja

Deveja eete ηe katrekembese me qafe đe me kercin te gate. Kembet e devese kane dy gieterin te bute, si dy lemee mie; đoηt i kane permî té đe keetú deveja eet' e vetema kafee qe na mban barrete đe qe nuk' e mbađim me potkua.

Deveja ron n' Afrike, n' Arabí, ne Persí đe n' Anadoλ; po munt qe te mesohete đe me çdo klime.

Ne ɕkretetirat e Afrikese ðe t' Arabise deveja hyn ɕume ne pune; nga ky ɕkak i kane ðene anij' e ɕkretetirese.

Deveja ben ɕerbime te mbeðeɲ se ueqehete me pake ðe duron disa dite pa uje. Deveja ka ɲe ẋongle mi kurris; ẋongla ecte plot ðjame; kur mbetet kafɕa me pake ueqim ahere ðjamet e ẋonglese

Deveja

ze ðe humbet nga pak' e nga pake: keetú munt te ðemi se ate ðjame e ruan per ditet e zeza. Eðe plencin deveja e ka te ndare me tri trajsa; ne trajset te pare ruan ƥiðeɲe ɲà pes ok uje: kur s' pen dot ç' te pije, deveja perdor nga pak' e nga pake ate uje. Ne uðetimet e gate kur mbeten uðetarete

keq per uje, cume here ctrengohene qe te hapin barkun e devese de pin ujet e plencit.

Deveja ha bar de pertypsete si dente.

Kjo fytyre tjatre na tregon ne deve me dy xongla mi kurris. Kjo deve i ka kembete mê te ckurtera de qimete mê te gata. Deveja me dy xongla ron ne vendet e ftoht' t' Asise, ne Tyrqistan de ne Tibet.

Deveja me dy xongla

Do me ne xongle, do ajo me dy xongla, devete kane micin de qumectin cume te mire; qimen e kane te bute de tiret' e endete posí lec dene. Kectú pra devese i hipete, ngarkohete, mici i hajet, qumecti i pihete de leci i tirete. Me cume vende deveja heq de parmendene, posí kau ne vendet tane.

I vetemi faj i devese cete zemerim i saj qe s' e

haron kurrɛ. Иɛ deve qɛ ha tɛ rahurɛ nga i zoti, do tɛ kɛrkojɛ ɡiðɛɳɛ tɛ marrɛ ϭpagɛ ðe, posa tɛ ɡejɛ kohɛ, e kafϭon ð' e ϭtyp nɛnɛ kɛmbɛ.

Ẓirafa.

Иɛ pej kafϭevet tɛ çudiçme tɛ ɑeut ɛϭtɛ ðe ẓirafa, kjo ϭtɛzɛ qɛ ron vetɛm n' Afrikɛ, nɛ vendet e ɡerɛ ðe tɛ nxehtɛ.

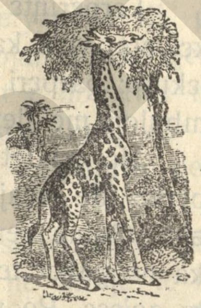

Ẓirafa

Ẓirafa ka kɛmbɛtɛ ðe qafɛnɛ fort tɛ ɡata ðe ɛϭtɛ m' e lart e ɡiðɛ katrɛkɛmbɛset, me qɛnɛ se arrin ɡer mɛ ɡaϭtɛ metro. Kok' e saj nuk arrin dot, mbɛrðe, ðe ẓirafa qɛ uϭqehetɛ vetɛm me bar, nuk kuλot dot po ha fletɛt e drurɛvet. Kur do qɛ tɛ pij ujɛ ϭtrɛngohetɛ ðe hap kɛmbɛt e para mɛ tɛ dy anɛtɛ, ðe kɛϭtú mezí koka i uɳetɛ ɡer nɛ ðê.

Ẓirafa sikundr' e ɑamɛ ha vetɛm bar ðe pɛrtypsetɛ si lopa ðe si deleja. Nɛ kɛmbɛt ka dy ɑoɳ. Nɛ kokɛt ka dy brirɛ tɛ veɡɛlɛ ðe tɛ mbuluarɛ me lɛkurɛ e me qime.

Nɛ ϭkretɛtirat e Afrikɛsɛ ku ron, ẓirafatɛ ɡendenɛ ɡiðɛɳɛ me tufɛ ðe kanɛ ɳɛ plak pɛr kryetar. Vetijɛn e kanɛ tɛ butɛ, po luani ðe egɛrsirrat e tjera i ndjekin e i çqyejnɛ: nga ky ϭkak far' e tyre po pakɛsohetɛ ðe ẓirafatɛ ɡiðɛɳɛ bɛhenɛ mɛ̂ tɛ raλa.

Qimet e ʒirafɛsɛ janɛ si mɛ hî me ŋoλa tɛ zeza. T' ecurit e ka fort tɛ çpejttɛ.

Γɛrpɛriŋtɛ.

Γɛrpɛriŋtɛ i ŋohim me ŋɛ tɛ parɛ, se janɛ kafɢɛ tɛ ɡata, pa kɛmbɛ ðe ecin duke u-ɢkaraviturɛ; pandaj u-ðonɛ ðe ɢtɛza ɢkaravítɛse.

Γɛrpɛriŋtɛ pjeλinɛ ve ðe nga kɛtó vetɛ dalin kɛlyɢɛt; vetɛ kanɛ gujatɛn tɛ hoλɛ ðe tɛ butɛ si ŋɛ lɛkurɛ; ɡarpɛri ɢumɛ herɛ i lɛɢon vetɛ nɛ fole ðe i mbulon me fletɛ; mɛ tɛ raλɛ bje kλoçkɛ mi tô.

Nɛ vɛndet tànɛ kemi ŋɛ ɡarpɛr qɛ i ðemi nepɛrkɛ (ðe rrɢajɛ nɛ ɢkodrɛ) q' ɛɢtɛ ɢum' i helmɢim. ɢumɛ ŋerɛs pandehinɛ se ɡarpɛri helmin e ka nɛ ɡuhɛt tɛ ɡatɛ ðe tɛ çarɛ si furk qɛ nxjer jaɢtɛ gojɛsɛ. Po me tɛ vɛrtet helmi ɛɢtɛ nɛ dy ɡɛndra brɛnda nɛ gojɛ; nga kɛtó ɡɛndra del ŋɛ lɛnk i helmɢim ðe rjeð nɛ dy ðɛmbɛ tɛ kðyerɛ si grep, qɛ jan' nɛ funt tɛ qieλɛzɛs. Kur kafɢon ɡarpɛri, ðɛmbɛt si grep hyjn' nɛ miɢ tɛ ŋeriut, ðɛ nga vrimat e tyre kuλon helmi brɛnda nɛ plagɛ.

Nɛ ɢqipɛri kemi ðe disa farɛ ɡɛrpɛriŋ qɛ nukɛ janɛ tɛ helmɢim: kɛta quhenɛ ɡarpɛr ɢtɛpije ðe ɡarpɛr uji.

Nɛ Hind ka ŋɛ ɡarpɛr q' i ðonɛ ɡarpɛr me syze; ɛɢtɛ ɢum' i helmɢim ðe me qindɛra ŋerɛs vdesin nga tɛ kafɢuarɛt e tij.

Po m' i mad' i gerperinet est' ay qe quhete boá de ron n' Amerike. Boaj este më teper se 12 metro i gate, de i trase sa ne kofse neriu; boaj s' ka helm, po est' aq' i sendose sa nuke spe-

Boá

ton dot as gê nga goj' e tij. Ketá gerperin te tmeruare i hiden armikut, i petilene de i dermojne estrate; boaj me kete menyre styp den, lopa, drere ede neres, kur gen. Si i styp kestú, i lyen me petymen e tij, pasdaj i kaperxen dale nga-dale. Gojat e pide gerperinet hapene fort sume, se estrat e nofllavet ndahene de zperohene. Si ha e pastaj, boaj rri disa kohe, sume here de ná dy muaj, si i ngrire per sa tret ngrenjene.

Ne garper i mad de i forte si boaj, este pitoni qe pendete ne nisit te Malezise, ne lindje te Hindit. Pitoni este per me nent metro i gate, nuk ka helm ne goje, po duke u-petjelle vret den ede viçer.

Mize perdesi.

Mize perdesi jane ketó mizat e zeza qe u demi ede *miz' e deut, milingone, dnegde.*

Mize perdesjet i nohim te pide, se i kemi pare kur punojne rred foles' se tyre de Mbledin fare e drude. Me sa punetoresí de sa palodure punojne ketó kafseza!

Atá qe kane verejture mire vetijat e ketyre mizave, na done se kane ne rojtje fort te çudiçme. Dukete se mize perdesjet jane mê te mençimet e gide kafeevet. Ketó kafeeza kane ne rojtje me te vertet te qyteteruare: me qindera miza rojne me ne fole, ekojne mire ne mes te tyre, te gida punojne pa reetur fare, de kurre s' del no ne trazim.

Mize perdesjet, jo vetem mbledin dride per dimer, po de eume here din' e mbjelin per vethe te tyre farra qe i korrin kur piqene de i hedin ne fole. Ca miza te tjera dine de ueqejne ne folet te tyre ne fare mize te kuqe: ketó mizat e kuqe nxjerin ne lenk t' embele nga trup' i tyre de mize perdesjete ven' e dedijne. Eume here per ketó lopezat e çudiçme milingonat e dy foleve hyjne ne lufte de ató qe dalin mundese marrin lopezat e i epien ne folet te tyre.

Mize perdesjet kane ne menyre te posaçme per t' u-marre vese ne mes te tyre: kur ne dnegle gen ne drude eume te rende qe nuk' e ngre dot, i qasete ne dnegle tjatre de e prek me ató qimet e gata qe ka ne koke si dy brire; duke ferkuare me ató qime dnegla podua se kuvendon me eoqene, de mirrete vese me té.

Milingonate kane çperformime si te flutures' se mendafeit de si te mizavet qe dame: do-me-dene se de ketó pjelin veze pej te cilavet dalin krimba de krimbate çperformohene me milingona.

Femerat de meekujt e milingonavet kan krahe

ðɛ fluturojnɛ; po kɛtó rojnɛ pakɛ. Milingoɲatɛ pa krahɛ qɛ ɕohim janɛ punɛtorɛ, do-mɛ-ðɛnɛ as fɛmɛr as maɕkuλ; pun' ɛ tyrɛ ɛɕtɛ.qɛ tɛ mbleðin driðɛ pɛr folɛnɛ ðɛ t' uɕqɛjn' ɛ tɛ ritin krimbat qɛ dalin pɛj vɛzɛvɛt.

Synɡeri.

E dini tɛ ɡiðɛ ç' ɛɕtɛ synɡeri. Ju, djɛm, synɡerin ɛ pɛrdorni ɕumɛ hɛrɛ pɛr tɛ pɛirɛ ɕkrimin tuaj mi drasɛt tɛ zɛzɛ , mi pλakɛt tɛ gurtɛ, sɛ synɡeri quλɛtɛ ðɛ ðɛðin ujɛt mɛ lɛhtɛsí tɛ maðɛ.

Synɡeri nɛ na dukɛtɛ si ɲɛ copɛ lɛɕ. Po a ɛ dini ku ɛ ɡɛjnɛ synɡɛrɛ? Synɡeri dɛl nga dɛti ðɛ rri i nɡiturɛ nɛ ɕkɛmbɛɲtɛ ðɛ nɛ gurrɛt tɛ dɛtit, si ɲɛ bimɛ. Kur ɛɕtɛ nɛ dɛt brɛnda, synɡeri ɛɕtɛ plot mɛ ɲɛ trup tɛ butɛ, si ɲɛ quλ. Nɛ tɛ parɛ synɡeri na nɡan mɛ ɲɛ bimɛ, po mɛ tɛ vɛrtɛt' ɛɕtɛ ɲɛ kafɛɕ, a mê mirɛ, ɲɛ zoofit (do-mɛ-ðɛnɛ ɲɛ kafɛɕ-bimɛ) si ɛ quajnɛ tɛ dituɾɛt.

Synɡeri

Synɡeri rri i nɡiturɛ pas gurrɛvɛt, uɕqɛhɛtɛ mɛ lɛndat qɛ ɡɛnden n' ujɛ tɛ dɛtit; nukɛ lɛvis ðɛ nuk' ɛɕɛn; pandaj i ðonɛ kafɛɕ-bimɛ. Aɕtú si ɛ ɕohim nɛ, syn-

ɡeri ɛɢtɛ skelet do-me-ɗɛnɛ eɢtɛrat e synɡerit, se miɢɛrat qɛ janɛ tɛ buta, kalbenɛ ɗe derɗenɛ.

Pɛr tɛ ɡuare synɡerin ɗe pɛr t' e nxjerɛ nga deti, pɛrdorenɛ furka tɛ ɡata. Po kur synɡeri ɛɢtɛ ɗeʎɛ, ahere peɢkatorɛtɛ fundosen vetɛ n' ujɛ ɗe ven' e çkulin. Pɛr t' u-fundosurɛ kɛɢtú n' ujɛ, duhetɛ qɛ tɛ mbajmɛ frymɛnɛ, ɗe nga ky ɢkak mjeɢtɛrí e peɢkatorit tɛ synɡerit e loɗ ɳerinɛ ɗe i vdjer ɢɛndenɛ.

Tani pɛrdoretɛ ɗe ɳɛ veglɛ qɛ i ɗonɛ *skafandrɛ*, me tɛ cilɛt ɳeriu munt tɛ fundosetɛ ɡer mɛ ɳɛzet paɢɛ nɛn' ujɛ. Skafandra ɛɢtɛ ɳɛ robɛ pej ʎastiku qɛ s' merr ujɛ; ɳeriu e nveɢ kɛtɛ robɛ eɗe ɢkon nɛ kokɛ ɳɛ kɛsulɛ tɛ metaltɛ si kusí, me qelqe anɛsɛ, qɛ tɛ ɢohɛ. Nɛ kɛtɛ kusí ɛɢtɛ liɗurɛ ɳɛ fyt i ʎastiktɛ me tɛ cilɛt ɳɛ maqinɛ i dɛrgon erɛ ɳeriut qɛ ndoɗet brɛnda n' ujɛ. Eɗe me kɛtɛ mɛnyrɛ peɢkatori munt tɛ rrijɛ brɛnda n' ujɛ disa orɛ ɗe tɛ punojɛ fort lehtɛ.

Korali

Si synɡeri ɳɛ zoofit ɛɢtɛ ɗe korali (merχani), me tɛ cilin bɛjm' ató ɡɛrrat e kuqe tɛ bukura.

Gomari ðe kafeet e egera.

Gomari hoði lekure dragoj
Ðe erð e t' u-bε posi dragua;
Doði me mburrim mε ηε brek qendroj,
Θua se ðogte: Kuε mε del mua!
Kafeet e tjera posa e pane,
Tε giða me vrap iken, e lane,
E u-tmerruan ariη e derra,
Ujqer e ðelpera, e giðe ç' qene,
U-futne nε pyð e neper ferra.
Nga frik' e tija muarre ðene.
I trembi εume, po me sε fundi
Nga gazi qε ndjeu paði sa mundi.

Tε mjerin gomar si e rrembyen!
Nga mendj' e εkurter e paska ðene!
Deε tε rrefehej m' i mað nga ç' qe,
Pa ajo mendje e vuri nε ðê.

Naim Fraεeri

Tε pesε ndjeηat tona.

Heriu ka pesε ndjeηa me tε cilate kupeton botenε q' e rreðon ðe hyn nε mareðenje me çdo gê qε ka pranε. Ketó ndjeηa janε: parja, depimi, marrja erε, prekja ðe εija.

Parja ka per vegele syne, me tε cilin εohim sε

largu, pa paturɛ nevojɛ qɛ tɛ zɛm' me dorɛ ɳɛ gê. Syri ɛɛt' i mbuluarɛ me kapakɛt; pɛrmi tɛ kemi vetuλat, ðɛ anɛ kapakɛvet qɛpaλatɛ.

Janɛ ɛumɛ tɛ mjerɛ atá qɛ s' ɛohin; atá quhenɛ tɛ verbɛr.

Dɛgojmɛ me vɛɛɛt tànɛ. Zɛri qɛ çfaqetɛ bɛn valɛ brɛnda n' ɛrɛt, si valat qɛ bɛn gurri mi ujɛt tɛ ɳɛ pɛλgu: ketó vala vin' ɛ na goditin vɛɛin, ðɛ mɛ kɛtɛ mɛnyrɛ ndjejmɛ zɛnɛ. Zɛri s' vetɛ mɛ ɳɛ çast nga ɳɛ vɛnt tɛ vɛndi tjatrɛ, po vonohetɛ pakɛ; pandaj mê parɛ ɛohim flakɛn ɛ dyfɛkut ðɛ pastaj dɛgojmɛ zɛnɛ.

Ay qɛ s' dɛgon quhet i ɛurðɛrɛ. Pleqɛrija i dobɛton ɳɛriut ɛðɛ parjɛnɛ ɛðɛ dɛgimin.

Marrim ɛrɛ mɛ hundɛ. Ka ɛrɛ tɛ mirɛ, si ɛ trɛndafilit, ɛ manuɛaqesɛ, ðɛ ɛrɛ tɛ ligɛ si ɛ squfurit, ɛ ɛpɛndravɛt.

Prekja ndjehet mɛ tɛ giðɛ trupt, po mê tɛpɛrɛ mɛ majɛ tɛ giɛtɛriɳɛt; mɛ prekjɛt ndjejmɛ sɛ ɳɛ trup ɛɛt' i aɛpɛr, i butɛ, i hoλɛ a i traɛɛ. I verbɛri qɛ nukɛ ɛɛh kupɛton plaçkatɛ mɛ tɛ prekurɛ, dukɛ i zɛnɛ mɛ dorɛ.

Ɛija ɛ ka qɛndrɛn' nɛ goje, a mê mirɛ nɛ guhɛt ðɛ nɛ qiɛλɛzɛt. Janɛ disa farɛ ɛije: ɛ ɛmbɛlɛ, ɛ ðartɛ, ɛ hiðurɛ, ɛ kripurɛ, ɛ aðɛtɛ.

Nga tɛ giða ndjɛɳatɛ, parja ɛɛt' ajo qɛ vetɛ mê lark; mɛ sytɛ ɛohim ɛðɛ yjtɛ qɛ janɛ mɛ mijɛra ðɛ mɛ miliunɛ vjɛt lark pɛj nɛɛ. Pastaj vjɛn dɛgimi, i cili na bɛn qɛ tɛ dɛgojmɛ zɛrɛt ɛ largɛ. Pastaj vjɛn

tɛ marrɛt ɛrɛ. Prekja ðe ɕija kɛrkojnɛ qɛ ɳɛ trup tɛ zihetɛ me dorɛ a tɛ vihetɛ nɛ gojɛ.

Cuɕuɳa ðe nepɛrka.

—Kafɕojmɛ tɛ dy, kuɕɛrirɛ,
Cuɕuɳɛs nepɛrka ða,
„ Po unɛ vritem pa mɛɕirɛ,
Pɛr ty ɳɛriu daɕuri ka.
Nga se kaqɛ ndryɕim tɛ kemi?„
—Nuk' ɛɕtɛ ðe kaqɛ çudi,
Se, me tɛ vɛrtet tɛ dy ɳɛ jemi,
Po unɛ ɕɛroj, ɛðe vret ti!„

Milo Duçi

Gomari ðe muʎinari.

Muðinari kiɕ ɳê gomar qɛ s' iɕte si tɛ tjɛrɛ,
Ky kiɕ kɛnduar, qɛ me mɛnt.
—Ç' jam gomar, ða ɳɛ dit, humbas kohɛn ɛ vlɛrɛ,
T'a marrɛ djaði ku u-ɕɛnt
Muðinari qɛ nuk mɛ lɛ; po bah! mejtuar duhet
Si ɛmri im nɛ Istori
Me Filosofɛtɛ tɛ ɕkruhet„
Ɛ maðɛɕtor nɛ djeð u-ɕtri.
Mɛ ca i zoti vjɛn, ɛ ɕtyn, po ku tɛ ngrihɛt:

—Mos më trazó se po mejtoŋ
Jam Filosof do mos punoŋ„
I ðotë ðe më teper ëtrihet.
Ðe Mita që kië pakë tru,
Θa:—Prit të rrefeŋ filosofinë,
Ngarkojti grurrë, driðë, dru
Mbi muëkat ðe ëkoj per muðinë.
Aliboroni até dit mbeti pa ngrenë, ðe urija
Zu i cimbis zorret e tija;
Kur vjen i zoti e pyet:—Zoti gomar, si ëkove?
—Mirë, përpipet, po harove
Të vëë tapi n' trajsat e mija.„
—Si, s' të uëqen Filosofija?

Milo Duçi

Ditëtë, javëtë, muajtë.

Per të maturë të rendet kemi disa masa ðe perdorim disa vegela: peëë, ziq, ëinik, kiλë, derhem, okë.

Të gatet e ŋë geje e masim me kut, endeze, metro.

Per të maturë kohenë perdorim masa të tjera: ditë, javë, muaj, mot.

Dita nis në menges; nga ŋë menges e në menges tjatrë ëkojnë 24 orë ðe kjo kohë ðuhetë ŋë ditë.

Ora ka 60 minuta ðe çdo minutë ndahetë më 60 të dyta.

Çtat ditë ðuhenë një javë: e djelë, e hënë, e martë, e mërkurë, e enjte, e premte, e shtunë.

Katrë javë ðe dy a tri ditë, bëjnë një muaj; dymbë-ðetë muaj formojnë një mot.

Muajt e një moti janë: Mars, Prill, Maj, Qershor, Korrik, Gusht, Vjeshtë e parë, Vjeshtë e dytë, Vjeshtë e tretë, Çenendre, Janar, Çkurt.

Vjeshtë e parë në Çkodrë ðuhetë *shtatur*, Vjeshtë e dytë *tetur*, Vjeshtë e tretë *nëntur*, Çenendreu *ðetur*, Janari *Kalnur* ðe Çkurti *frur*.

Në ca vende të Toskërisë Janarit i ðonë ðe *Koljozek*, ðe në Korçë Vjeshtës' së tretë i ðonë *listopadë*. Po për të mos përzjerë kështú emrat, e mira është që të përdorënë vetëm astú si i raðitim' më sipër.

Ðamë se të dy-mbë-ðetë muajtë bëjnë një mot. Moti ka 365 ditë ðe afërú gjasht orë; pra është nevoja që të ndajmë këtó ditë më të dy-mbëðetë muajtë; ðe kështú kemi:

Mars	31	ditë
Prill	30	„
Maj	31	„
Qershor	30	„
Korrik	31	„
Gusht	31	„
Vjeshtë e parë	30	„
Vjeshtë e dytë	31	„
Vjeshtë e tretë	30	„

Qenendre 31 „
Janar 31 „
Qkurti here 28 ðe here 29 dite.

Qkurti s' ka gjðenje ditet nje fare, se moti nuk' eete 365 dite po ka ðe aferó 6 or' akoma; ketó te gaet' oret me katre vjet bejne 24 ore do-me-ðene nje dite; kjo dite i etohete Qkurtit i cili me katre vjet nje here ka 29 dite. Motit ne te cilin Qkurti ka 29 dite i ðemi *bisekt.*

Moti.

Po nuk arrin vetem te maturit e kohese, duhete qe te eenojme kohene, t'i veme nje kufí, per te diture kur ðe sa kohe mê pare ka ngare nje gê. Sot qe po ekroj ketó raðe eete e marte, 14 Qkurt 1912.

Moti qe perdorete per te eenuare nje kohe, eete dy faree. Qikoni kete libren e kendimevet; do te eihni dy vite: 1328 ðe 1912.

Moti 1328 quhete mot' i Hixretit ðe na deften se jane bere kaqe vjet qe kur pejgamberi Muhammet vajti nga Meqeja ne Medine. Ay mot zihete 1, ðe çdo mot etohete nga nje akoma; vitet mê pare hixretit i numurojme si ðe atá mê pastaj, po vetem kemi kujdes te ðemi kaqe vjet para hixretit.

Moti 1912 eete mot' i Zotít Kriet ðe deften qe kane ekuare kaqe vjet qe kur ka lindure; per atá vite qe jane para Krietit, bejme si ðe per vitet e hixretit, duke eenuare vetem se jane para Krietit.

Duke parɛ kɛta vite, lehtɛ munt qɛ tɛ ɡejmɛ kohɛn e ŋɛ nɡarjeje. Pɛr ɕɛmbɛλ: ɗemi se Aleksandr' i maɗ ka lindurɛ 356 vjet para Kriɕtit. Sa kohɛ kanɛ ɕkuar ɡer mɛ sot? — Me qɛnɛ se sot moti ka 1912, do tɛ ɡejmɛ sa kohɛ kanɛ rjeɗurɛ duke ɕtuarɛ ɗe 356 : dy mij' e dy qint e ɡaɕtɗet' e tetɛ vjet.

Ndryɕimi nɛ mes tɛ hiχretit ɗe tɛ Kriɕtit ɛɕtɛ 622 vjet; kɛɕtú do t' arrinte qɛ tɛ zbresim 622 nga mot' i Kriɕtit pɛr tɛ ɡeturɛ motin e hiχretit, a ndryɕe, tɛ ɕtonim 622 te mot' i hiχretit pɛr tɛ ɡeturɛ tɛ Kriɕtit. Po nɛ kɛtɛ λogarí takojmɛ ŋɛ ndalim, se mot' i hiχretit ɡer mɛ ca kohɛ mê parɛ ka vajturɛ pas hɛnɛsɛ, kur i Kriɕtit ka qɛnɛ ɡiɗɛŋɛ pas dieλit.

Moti pas dieλit ɛɕtɛ, sikundrɛ ɗamɛ, 365 ditɛ ɗe 6 orɛ; moti me hɛnɛt ɛɕtɛ 11 ditɛ m' i ɕkurtɛr; ky ndryɕim i kɛtyre 11 ditɛve mɛ 33 vjet bɛn ŋɛ mot.

Pɛr tɛ ɡeturɛ pra motin e hiχretit duhetɛ qɛ tɛ zbresim nga mot' i Kriɕtit 622; numurit qɛ mbetetɛ do ɕtuarɛ aqɛ vite sa herɛ kiɕ 33 nɛ mot tɛ hiχretit. Sivjet, pɛr ɕɛmbɛλ, qɛ kemi 1912, zbresim 622 ɗe ɡejmɛ 1290; mi kɛtɛ numur ɕtojmɛ 40, tɛ cilin e kemi ɡeturɛ duke ndarɛ 1328 me 33, ɗe kɛɕtú ɡejmɛ sumɛn 1330 i cili ɛɕtɛ me tɛ vɛrtet mot' i hiχretit pas hɛnɛsɛ. Moti 1328 qɛ ɕihni mi kɛtɛ librɛ ɛɕtɛ moti *malije* d. m. ɗ. i λogarisurɛ pas hɛnɛsɛ ɡer mɛ 70 vjet mê parɛ, ɗe i kɗyerɛ mɛ dieλ q' aher' e tɛhu.

—Po, zoti mesonjes, nga çe gkak kemi dhe nje ndrygim ne mes te ditevet tona dhe alafranga? pyeti Meti.

—Bukur pyete, biro. Kemi nje ndrygim 13 dite ne mes te *gtydit te vjetre* dhe *gtydit te ri,* do-medene ne mes ditevet tona dhe alafranga, sikundre dhe.

Ky ndrygim vjen nga ky gkak se moti nuk' ka fare 365 dite dhe 6 ore, po ka 365 dite dhe 5 ore, 48 minuta dhe 46 te dyta. Pra logarí e pare del aferó 11 minuta mê tepere, dhe ky ndrygim i vogele, me 1912 vjet ben 13 dite. Sot per te geture gtylen e re (alafranga) arrin qe te gtojme 13 gtylles' se vjetre. Sot qe po gkroj, 14 Gkurt, pas gtylles' se re gete 27.

Gqerka dhe Ujku.

(Pas Lafontaine)

Ne gqerkeze e re dyke heâur largohet
Nga nena, qeni âe bariu
Anes nje vije pasqyrohet
Kur prane saj nje ujk ariu.
—Ç' po ben ketu, i âoî' i egersuar,
Be âuaj, lejen kue t'a âa
Qe ujen me ke turbuâuar?
—Me ndje, zotni, gqerkeza âa,
Po lark pej vijes kam qendruar
Te lutem mos u-ndis me kot.
—Be msova vjet me ke qertuar.

—Gɛŋyerɛ tɛ kanɛ, zot,
Se vjet ɛđe nuk iɛa lerɛ
—Ať here yt vɛđa do jetɛ.
—Po s' kam vɛđezerɛ tɛ tjerɛ.
—Noŋɛ pe fisitɛ tent tɛ ɛkretɛ
Qɛ me bariŋť ɛɛtɛ baɛkuar
Ɛe qeniɛ tɛ paguar ka
Farɛnɛ tɛnɛ per tɛ ɛuar
Pra unɛ tani do tɛ ť ha.

Milo Duçi

Tɛ dimɛ tɛ siλemi đe tɛ kemi mɛnyra tɛ mira.

Sa tɛ kɛtɛ ŋeriu vetija đe mɛnyra tɛ mira, aqɛ mê tepɛr do ɛohɛ miqɛsí nga bota. Heriut mê pa-rɛ i duhɛnɛ vetijatɛ fisnike: tɛ jet i drejtɛ, mos i bɛjɛ kurrɛ tɛ ligɛ tjatrit, mos gɛŋɛjɛ, mos flasɛ likɛt pɛr ŋerí, mos zɛmɛrohet đe tɛ rrɛmbehetɛ pa punɛ. Kɛtá janɛ virtute qɛ ŋeriu—ɛđe nɛ mos nuk' i ka nga vetiu—lipsetɛ qɛ ť' i fitojɛ đe tɛ pɛrpiqetɛ qɛ tɛ ndreqŋɛ tɛ metatɛ.

Po janɛ đe ca mɛnyra tɛ mira tɛ cilatɛ, sa-do qɛ s' kanɛ tɛ bɛjnɛ me vetijɛn e ŋeriut, kanɛ ŋɛ rɛndesí mɛ vethe, se na bɛjnɛ tɛ kemi sjeλje tɛ mirɛ a tɛ ligɛ; me fjalɛ tjatrɛ, kɛtó mɛnyra çquajnɛ ŋɛ ŋerí tɛ stɛrvituɛ mirɛ pɛj ŋɛ ŋeriu qɛ ka mbɛturɛ ɡiđɛŋɛ nɛ pɛat đe s' ka marrɛ dot mɛnyra tɛ hoλa.

Doni qe çdo ŋeri t'u ɕohe me sy te mire? rrini ɡiðeŋe te pastre nga robate ðe nga trupi; lani duarte mire, prini ðoŋte ðe kini kujdes qe te mos jene kurre te zes. Me ɕume vende tàne bota nuk' ɕet' e mesuare te laŋe ðembete me furce, po ky zakon ɕete fort i duhure per pastrim ðe per ɕenden' e ŋeriut. Te larete me furce i mban te qeruare ðembete ðe nuk' i le te kalben e te priɕene. Ɓembet e e zes ðe te ðyere dukene te ɕemtuare, s' e lene te flase mire ŋeriu; po mê teper dem sjeλin ne te pertypsure: ɡeλet kaperxehene pa bluare mire, e loðin lukðin ðe na priɕin ɕendetin.

Ɓete zakon qe ne ɕume vise hane me dore. Sa mire do t' iɕ sikur te mesohemi ðe te perdorim sfurk te vogele! Sa mire ðe mê pastre do t' iɕ.

Mos i epni ɕokut t'uaj ɡesen me dore, se munt qe t' i vije krup. Mos pini te ɡiðe me ŋe qelqe, ðe kurre mos pini uje me stamne e me kenaçe.

Mos ɕfryni hundet me dore se ɕete turp' i mað. Ne mendile a ŋe cop' pelhure nuk' kuɕtojne ɕume.

Kur koλiti a teɕtitni kðeni kokene me ŋàne ðe vini doren perpara gojese. Kur flisni mos u-aferoni tjatrit ne hunde, po rrini pake lark. Mos gromesitni me fort ðe mos gogesitni me zê: ketó ɡerra sa t' i beje me gadale ŋeriu ðe mos duken' e degohene, aqe mê mir' ɕete.

Mos petyni kurre mberðe brenda ne ɕtepí ðe afre ɕtepise. Ɑume smundje, ðe m' e mað' e tyre oftikaja (veremi), me petyme ŋpiten nga ŋe ŋerí te

tjatri. Pandaj tɛ pɛtyturit mbɛrðe ɛɛtɛ, jo vetem ŋɛ fɛλiqɛsí e maðe, po eðe ŋɛ rezik pɛr ŋerinɛ. Nɛ qofte se mɛ ŋɛ ɛtepí ka ŋɛ ŋerí tɛ semurɛ, pɛtym' e tij do mbleðurɛ mɛ ŋɛ poçe ðe do heðurɛ mɛ ŋɛ vent qɛ mos mundiŋ tɛ pɛrhapetɛ.

II

Duhet tɛ kemi kujdes qɛ me sjeλjet tona tɛ mos rɛndojmɛ ŋerí, tɛ mos mɛrzitetɛ kurrkuɛ pej ne.

Mos pyetni ŋerí pɛr punɛt e tija qɛ kɛrkon t'i mbajɛ tɛ pɛehta. Иɛ pɛ̂ tɛ pɛehtɛ qɛ dɛponi a qɛ ɛihni, mos hiqni tà tregoni nɛ tɛ tjerɛtɛ, se ahere çdo ŋeri do tɛ ndruhetɛ ðe do tɛ hiqetɛ nga ju.

Tek fle ŋerí mos i hiqni n' odɛt pa i kɛrkuarɛ leje; kur kini ŋɛ tɛ huaj nɛ ɛtepí lir-e-ni vetem kur do tɛ bjerɛ tɛ flerɛ ðe kur ngrihetɛ, lir-e-ni vetem qɛ tɛ munt tɛ χviɛetɛ ðe tɛ nviɛetɛ çpenguarɛ.

Kur kuvendojnɛ dy ŋeres me gadale hiquni pakɛ si mɛ ŋ'anɛ ðe mos kɛrkoni kurrɛ tɛ dɛponi fjalɛt e tyre. Mos kɛndoni letrat e tjatrit ðe mos ɛikoni kur ɛkron pɛsen. Letratɛ çdo ŋerí i ka pɛr vethe ðe s' do qɛ tɛ dinɛ bota ç' ɛɛtɛ ɛkruarɛ.

Mos trazoni kurre pɛn' e ŋɛ tjatri. Tà dini se çdo ŋerí ɛɛt' i zot' i pɛs' sɛ tija. Nukɛ mɛ vjen fare mirɛ kur ŋɛ tjatrɛ vjen ðe mɛ trazon a mɛ merr plaçkɛn t' ime. Mos u-mɛsoni pra qɛ tɛ mirrni librat, a pɛndat a kartɛn e ɛokut.

Иɛ pɛ̂ qɛ mirrni hua tà kujdesni mɛ ɛumɛ se pɛnɛ tuaj ðe tà kðeni tek i zoti me kohɛ. Tɛ mos kðyerɛt e ŋɛ huaje ɛɛtɛ ŋɛ gɛŋɛɛtrɛ ðe ŋɛ vjeðje.

Kur flisni mos ðoni, *há, aá!* Perdorni fjalε mê tε zpeðura. Θoni: *siurðeron, siurðeron zot, jo, jo tuŋjatjeta.* Mos ðoni kurrε *ore ti, more ti, mojti.*

Po mê tepεr do t' u ðem qε tε mos ɕani kurrε. Mos e mεsoni gojεn nε fjalε tε liga, mos u-bεni i traɕε. S' ka m' i mað turp nga tε ɕarεt ðe fjalεt e renda. Janε ɕumε ŋeres qε ɕajnε si pεr tε qeɕurε, qε janε mεsuarε ðe perdorin fjalε tε ɕεmtuara ðe tε turpɕime kur kuvendojnε. Mos imitoni kurrε kε-tá ŋeres, djem. Flisni me ŋε mεnyrε qε mos tε ku-qi. Mos ɕani as kur ini tε zεmεruarε, mos ðoni kurrε qεrtime tε rendε.

Mali qε pjeλ ŋε mi.

Иε mal ðeriste kaqe ɕumε
—S' e pjeλa e kiɕ zεnε—
Sa zpojti botεn q' iɕ nε pumε
Бe tεrε ðanε: — Mali tεnε
I maði mal, mali Sopot
Pa fjalε do na beŋε sot
Иε feat sa tεrε Cqiperinε.
Pas pakε poλi, beri... minε!

***

Kεtε peraλεzε kujtoŋ
Kur ca mε ðonε dykε mburur:
"Pa prit se çoç do tε kendoŋ
Иε vjerɕε mjeɕteriɕte ðurur.„

Ɛe pa dɛguarɛ pandeh
Mos djeλi pej qjeλi do bjerɛ.
Po si mbaron ð̈e karten le
Ndjeɳ se pati nxjerɛ erɛ.

Lulo Malɛsori

Nomet e ɳɛ Ctati.

Θamɛ se çdo plaçk' ɛɛt' e tɛ zott. Eð̈e pɛr tɛ siguruarɛ sicilitdo ɡen' e tij, mɛ çdo vɛnt ka nome tɛ fortɛ.

Nomet janɛ bɛrɛ qɛ tɛ ruajnɛ ɳerɛzinɛ nga e pa drejta e ɛokut. Tɛ vrarɛ, tɛ vjeðurɛ ð̈e tɛ tjera ɡerra tɛ demɛimɛ pɛr nɛ, i ka ndaluarɛ nom' i Ctatit. Ay qɛ bɛn ɳɛ punɛ tɛ ligɛ e zɛ qeverija ð' e ɛpie nɛ ɡykatoret. Γykatɛsit apin ɡyq ð̈e i ligu dɛnohetɛ pas nyjevet tɛ nomit.

Ctat i ðemi ɳɛ vɛndi qɛ ka ɳɛ qeverí: Tyrqia, Greqia, Rusia janɛ ɛtetɛ. Çdo ɛtat ka nome tɛ veçantɛ pɛr sunimin e tij.

Tyrqia sot ɛɛtɛ ɳɛ ɛtat konstitucional do-me-ðɛnɛ qɛ ka ɳɛ parlament nɛ tɛ cilɛt mbliðɛnɛ dɛpytet' e zɡeðurɛ pej popuλit. Nɛ parlament ɛikohen' nomet e Ctatit ð̈e vendosetɛ bydẓeti, do-me-ðɛnɛ t' arðurat ð̈e tɛ priɛurat e Ctatit. Nɛ qeverit kons-

titucionale çdo ŋerí ka pra pak' a ɢumɛ tɛ drejtɛ qɛ tɛ dijɛ ç' bɛhetɛ ð̄e tɛ marrɛ pjesɛ nɛ punɛt e pɛrgiðɛɢme.

Nɛ vɛndet pa konstitucion ŋerɛzit janɛ si lodra nɛ dorɛ tɛ qeverisɛ, e cila bɛn ç' tɛ dojɛ ð̄e priɢ sa tɛ muntŋɛ, pa dɛɢuarɛ fare dɛɢirɛn e popuλit.

Pɛr tɛ rojturɛ ŋeriu i lumturɛ nɛ ŋɛ ɢtat konstitucional, duhetɛ qɛ tɛ jet i bindurɛ te nomi; tɛ ndruhetɛ pej atyre ɢɛrrave q' e ka ndaluarɛ nomi. Po nga tjatrɛ ɢê s' ka no ŋɛ ɢkak qɛ tɛ ndruhetɛ, se askuɢ nuk' ka tɛ drejtɛ tɛ na bjerɛ mɛ qafɛ a tɛ na ndalojɛ pej ŋɛ pune sɛ mirɛ.

Γindja tɛ drejtɛnɛ qɛ ka mɛ ŋɛ ɢtat konstitucional pɛr t' u-pɛrzjerɛ nɛ punɛt e qeverisɛ, e mbaron me tɛ zɢeðurɛt tɛ depytevet; depytetɛ zɢiðenɛ mɛ çdo katrɛ vjet ŋɛ herɛ. Çdo ŋerí ka tɛ drejtɛ qɛ t' apɛ votin pɛr até depyte qɛ i duketɛ se do t' i ɢɛrbejɛ mendimevet q' i pɛlqejnɛ, qɛ eð̄e depytej tɛ vejɛ nɛ parlament ð̄e tɛ pɛrpiqetɛ pɛr mbarimin e tyre. Depytej do zɢeðurɛ pej ŋerɛzet tɛ nderçim, me mɛndje ð̄e me diturí; ŋerɛs qɛ tɛ duanɛ tɛ mirɛn e mɛmɛðeut ð̄e tɛ mos ɢikojnɛ intereson e tyre.

Pandaj nɛ zɢeðje tɛ depytevet çdo ŋerí duhetɛ qɛ t' apɛ votin e tij çpenguarɛ, pa u-ndruajturɛ, pa u-trɛmburɛ ð̄e pa mbajturɛ anɛ ð̄e pa ɢikuarɛ miqɛsí.

Гuha jonɛ.

Kɛtú, tɛ daɢurɛ nxɛnɛs, po mbarohenɛ kɛta kɛndime. Nɛ kɛté rɛɢtɛ kam daɢurɛ mê tepɛr t' u ap daɢurin' ɛ kɛndimit ðɛ tɛ mɛsimit tɛ ɢuhɛsɛ.

Гuha jon' ɛɢtɛ ɢqipeja. Tɛ folɛt nɛ tɛ cilɛt kjo libr' ɛɢtɛ ɢkruarɛ ɛɢtɛ toskɛriɢt; po ɢqipeja ka dy folje: toskɛriɢt ðɛ gɛgɛriɢt, tɛ cilatɛ kanɛ ɳɛ rrɛɳɛ ðɛ janɛ pɛj ɳɛ farɛ. Nɛ mɛs tɛ dy foljɛvɛ, ndryɢimi ɛɢt' i pakɛ ðɛ çdo ɢqipɛtar duhɛt t' i kupɛtojɛ qɛ tɛ dyja.

Ndryɢimi nɛrmiɛt toskɛriɢt ðɛ gɛgɛriɢtɛsɛ munt tɛ dɛftɛhɛtɛ mɛ pakɛ fjalɛ:

1. — ɢkroɳa *r* ɛ toskɛriɢtɛsɛ bɛhɛtɛ ɢumɛ hɛrɛ *n* nɛ folje gɛgɛriɢt; vɛrɛ = vɛnɛ; vrɛɢtɛ = vnɛɢtɛ; gɛgɛriɢt = gɛgɛniɢt; zotɛrí = zotɛní.

2. — ɢkroɳatɛ *nd* ðɛ *mb* bɛhɛnɛ *nn* ðɛ *mm* nɛ folje gɛgɛriɢt: ɛ ndava = ɛ nnava; ndryɢɛ = nnryɢɛ; ɛ mbarova = ɛ mmarova; Stamboλ = Stammoλ; ɛ mboλa = ɛ mmoλa; mbrɛt = mmrɛt.

Nga ɳɛ hɛrɛ ðuhɛtɛ: ɛ dava = ɛ ndava.

3. — Tɛ zɛɢmɛtɛ hundakɛ nɛ toskɛriɢt, qɛ ɢumɛ hɛrɛ nuk' i çquajmɛ farɛ, nɛ gɛgɛriɢt kɛndohɛnɛ tɛ ɢata ðɛ mɛ zê tɛ traɢɛ; pandaj eðɛ toskɛriɢt kur i ɢkrojmɛ duhɛtɛ vɛnɛ ɳɛ traɢje (ˆ): muλî, hî, blî, uλî; nɛ çquaɳɛtorɛ kɛtó fjalɛ marrin *r* nɛ

toɔkeriɛt, ðe *n* nɛ gegeriɛt: muʎiri = muʎini; hiri = hini; bliri = blini; uʎiri = uʎini.

Nga ɛkaku i traɛjesɛ ɛumɛ herɛ e zɛɛmeja *ɛ* toskeriɛt kɛndohetɛ aq' e traɛɛ sa dukɛtɛ si *a* (a mê mirɛ nɛ mes a ðe ɛ) nɛ gegeriɛt: ɛɛt = a(ɛ)ɛt; zeri = za(ɛ)ni; mê = mâ.

4. — Foljetɛ ɛqip qɛ kanɛ *tɛ* nɛ krye, nɛ gegeriɛt kjo copɛ bɛhetɛ *me*; ɛumɛ herɛ ɛkurtohetɛ ðe copa *urɛ* e fundit: tɛ arður = me arðun (me arð); te bɛrɛ = me bâ (me bamun).

Kɛɛtú ðemi: i vrarɛ = i vra (i vramun); i prerɛ = i premun; i ɛkurtuarɛ = i ɛkurtú (i ɛkurtumun).

5. — Janɛ ðe ɛumɛ fjalɛ qɛ dihenɛ mɛ ɳ' anɛ tɛ Ɛqiperisɛ ðe s' dihenɛ ɡetkɛ: kaptinɛ = kokɛ, krye; taɛ, tahí = taní, taɛtí; ɛpeɛ = dendurɛ; t' lyn = ɡalpɛ; tokɛ = ðê.

Po, sikundrɛ q' e ðamɛ, kɛtá ndryɛime janɛ qɛ tɛ ɡiðɛ tɛ vɛɡɛlɛ ðe kur tɛ stervitemi nɛ tɛ dy foljetɛ nukɛ do t' i vɛmɛ re farɛ.

FUNT

FJALUR I VOGƐLƐ

ƆƐNIM.— Nxɛnɛsit duhetɛ qɛ tɛ kɛrkojn' nɛ kɛtɛ fjalur ɡiđ' ató fjalɛ qɛ do ɡɛjn' nɛ librɛt đe tɛ cilavet nuk' u kupɛtojnɛ dɛftesɛnɛ.

Afrikɛ, ŋɛ nga tɛ pesɛ copat e đeut; vɛnd' i nxehtɛ nɛ tɛ cilɛt rojn' negrotɛ.

Almiɛta, vegɛlat qɛ pɛrdoren' nɛ bujqɛsí pɛr tɛ punuarɛ đenɛ đe pɛr tɛ gatuarɛ bimɛtɛ.

Arabí, vɛnd' i nxehtɛ ku rrin arabɛtɛ.

Artist, ŋerí qɛ ka ŋɛ mjeɛtɛrí tɛ hoλɛ si: piktor, gđɛndɛs ɛtatuje, muzikant, etj.

Arkɛ, ŋɛ ɡê e bɛrɛ pej đoge a pej hekuri nɛ tɛ cilɛt vɛmɛ plaçkatɛ, tɛ hoλatɛ, etj; kasɛ; tyrqiɛt: sandɛk.

Así, ŋɛ nga tɛ pesɛ copat e đeut đe m' e mađ' e tyre.

Australí, m' e mađ' e nisiven tɛ đeut đe ŋɛ pej tɛ pesɛ copavet.

Bagdat, ŋɛ qytet i mađ mi lumin Dixle, qytet i moçmɛ qɛ ka qɛnɛ kryeqytet i Arabɛvet.

Barí, ay qɛ ruan đɛntɛ; tyrqiɛt: çoban.

Besnik, qɛ rri nɛ besɛ, qɛ munt t' i besojmɛ.

Bornéo, nisí e mađe nɛ jugɛ-lindje t' Asisɛ.

Butarg, vezɛ peɛku tɛ kripura e tɛ đara.

Bydẓet, t' arđurat e tɛ priɛurat e ŋɛ Ɛtati đe λogarija qɛ bɛhetɛ mê parɛ.

Delfin, ŋɛ kafɛɛ sisɛtore qɛ ron nɛ det đe i nɡan peɛkut; tyrqiɛt: jonus-baλɛk.

Depyte, ay qɛ zɡiđetɛ pej popuλit đe dɛrgohetɛ nɛ parlamet; tyrqiɛt: mebus.

Dɛm, tɛ priɛurɛ pa punɛ ŋɛ ɡê; tyrqiɛt: zjan.

Tɛ dɛfryerɛ, tɛ zbaviturɛ, tɛ lojturɛ; tyrqiɛt: ejlenmek.

Θiŋur, i điŋur, qɛ ka qimetɛ tɛ zbarđura nga pleqɛrija.

Dritare, vrimɛ nɛ mur nga e cila vjen drita đ' era nɛ odɛ; tyrqiɛt: penxere.

Ekuator, rređ' i đeut nɛ mes tɛ dy polevet; n' ekuator nata đe dita janɛ baras đe klima ɛɛt' e nxehtɛ.

Feçkɛ, hund' e zɡatur e disa kafɛɛve.

Fqiŋɛ, q' ɛɛtɛ afrɛ, qɛ rri afrɛ; tyrqiɛt: komɛi.

Folje, fjalɛ qɛ rrɛfen bɛrjen e ŋɛ pune; tyrqiɛt: fil.

Tɛ goditurɛ, tɛ bɛrɛ ŋɛ ɡê, tɛ ngrehurɛ ŋɛ ɛtɛpi, ŋɛ mur, etj.

Gurrɛtɛ paçmuarɛ, gurrɛ qɛ kan aqɛ vleftɛ sa nukɛ çmohenɛ dot; tyrqiɕt: x̧evahir.

Γykatɛs, ay qɛ ɡykon, qɛ ep ɡykim; tyrqiɕt: haqim.

Havjar, vezɛt e kripura tɛ ŋɛ peɕku q' i ðonɛ sturhon.

Hind, ŋɛ vɛnt i ɡerɛ n' Así, nɛhé urðɛr t' Inɡilterɛsɛ.

Hindo-Çin, ŋɛ vɛnt nɛ mes tɛ Çinit ðe tɛ Hindit, n' Así.

Tɛ imituarɛ, tɛ bɛrɛ até qɛ bɛn ŋɛ tjatrɛ; tyrqiɕt: taklid.

Inɡilterɛ, ŋɛ mbretɛrí e maðe n' Evropɛ; Inɡiltera ɛɕtɛ ŋɛ nisí; kryeqytet Λondra.

Kafɕarakɛ (kopɕte), kopɕte ku uɕqehenɛ ɕumɛ kafɕɛ ðe ɕpesɛ tɛ ɡaλɛ qɛ t' i ɕohin bota ðe tɛ mɛsojnɛ.

Kɛnetɛ, uj' i mbleðurɛ pej ɕiut ðe pej lumɛŋet; kɛnetɛs i ðonɛ ðe liqen; tyrqiɕt: ɡol.

Kongo, ŋɛ vɛnt n' Afrikɛ; vɛndɛsit e Kongosɛ janɛ negro do-me-ðɛnɛ tɛ zes.

Klimɛ, koh' e ŋɛ vɛndi pas tɛ ngrohtit, etj: klim' e ftohtɛ, e ngrohtɛ, e lagɛt, e ðatɛ.

Kulm, maj' e ŋɛ godije, maj' e pulasit.

Kurajo, tɛ mos humburɛ ɕpresɛnɛ, t' u-dɛftyerɛ trim pɛrpara ŋɛ reziku; tyrqiɕt: gajret.

Tɛ lakmuarɛ, tɛ kɛrkuarɛ mê tepɛrɛ, tɛ mos u-ngiŋurɛ me até qɛ ka; tyrqiɕt: tama'.

Limbɛ, ŋɛ ɡê pej balte a pej metali brɛnda nɛ tɛ cilɛt vihetɛ ɡeλa; tyrqiɕt: tabak, çiní.

Lindje, ana nga lint dieλi nɛ mɛnɡes.

Luan, ŋɛ kafɕ' e egɛrɛ nga far' e macevet; tyrqiɕt: asλan.

I Mekur, qɛ ka humburɛ vethenɛ, qɛ i ka rɛnɛ varomɛ; tyrqiɕt: bajɛλmak.

Metal, trupa tɛ fortɛ qɛ dalin nga ðeu si hekuri, erɡendi, plumbi, etj; tyrqiɕt: maden.

Emetɛ, ŋɛ ɡê qɛ nuk' ɛɕtɛ po qɛ duhet tɛ jetɛ; tyrqiɕt: kusur.

Metro, ŋɛ masɛ pɛr tɛ matur ɡatɛsitɛ; metroja ɛɕtɛ ŋɛ kut e ɡysmɛ, afɛró 5 pɛλɛmbɛ.

Mɛsoŋɛtore, vɛnt ku vemi ðe mɛsojmɛ; ɕkoλɛ; tyrqiɕt: meqteb.

Tɛ mpruarɛ, t' u-ruajturɛ, tɛ qɛndruarɛ kundrɛ ŋɛ reziku.

Mumí, kufoma tɛ baλsamosura qɛ gatonin n' Eɡypt tɛ moçme qɛ tɛ mos priɕetɛ ŋeriu pas vdekjesɛ; sot ɡendenɛ mumí tɛ pesɛ ðe ɡaɕtɛ mijɛ vjetɛɕ tɛ vjetɛra.

Myzyrɛ, ŋɛ e keqe q' i vjen ŋeriut nɛ kokɛ.

Negro, ŋerɛs me cipɛ tɛ zezɛ fare, me hundɛ tɛ ɕtypurɛ, buzɛ tɛ traɕa ðe leɕra tɛ pɛrdreðura.

Tɛ ndaluarɛ, tɛ mos lɛnɛ tɛ bɛhet ŋɛ ɡê; tyrqiɕt: men' etmek.

Nxénɛs, qɛ mɛson, qɛ studiat nɛ ɕkoλɛ a veçan; tyrqiɕt: talebe.

Parlament, vɛndi ku janɛ

mbleâure depytete; tyrqiet: meχlis-i-mebusan.

I p o s a ç m ɛ, i veçante per ɳɛ gë; tyrqiet: mahsus.

P a t o s, vendi ku rrinɛ kafeɛte; quar; tyrqiet: ahur.

P ɛ r ç o λ a k, ɳɛ kafeɛ nga fara e krimbavet qɛ ka bietin tɛ gatɛ âɛ nɛ majɛ tɛ cilit ka ɳɛ âumb me helm; tyrqiet: akreb.

P ɛ r s í, ɳɛ mbretɛrí n' Así; tyrqiet: Aχemistan; mbret' i Persise ka titλin C a h; kryeqytet Tehrani.

Tɛ p ɛ n g u a r ɛ, tɛ vɛnɛ penk, ndalim; tɛ mos lenɛ tɛ lirɛ.

P ɛ r ɛ n d i m, ana nga perendon dieλi mbremanet.

P ɛ r t a c, ay qɛ pɛrton, qɛ s' do tɛ punojɛ; tyrqiet: tenbel.

P i k t o r, ay qɛ ɛɛnon fytyrra; tyrqiet: ressam; greqiet: zografos.

P o l, vent i âeut ngaha pandehim se del boeti, mi tɛ cilin kâehetɛ; polete janɛ tɛ ɛkretɛ âɛ tɛ mbuluarɛ giâɛɳɛ me akuλ.

Q ɛ r a m i â ɛ, copa baltɛ tɛ pjekura nɛ zjar a tɛ âara nɛ dieλ; tjeguλa.

Q u a r, vent ku rrinɛ kafeɛte: kuajtɛ, lopetɛ.

R ɛ t a, rripa tɛ tjerurɛ qɛ perdoretɛ per tɛ zɛnɛ pieq, etj.

Tɛ r ɛ n d u r ɛ, tɛ nxituarɛ.

R r ɛ m u j ɛ, tɛ prieurɛ eâɛ tɛ rrembyerɛ plaçkat âɛ gɛnɛ.

S a j ɛ, ɳɛ gë si qerre po pa rota qɛ hiqetɛ zvarɛ mi akuλ me kuaj, me qɛn a me ɳɛ farɛ drerí qɛ i âonɛ ren.

S j ɛ λ j ɛ, vetije âɛ menyr' ɛ ɳeriut; sjeλj' ɛ mirɛ, ɛ ligɛ.

S ɛ j l a n, ɳɛ nisí afrɛ Hindit.

S f u r k, ɳɛ vegl' ɛ vogɛlɛ mɛ tɛ cilɛt marrim gɛλɛn â' ɛ ɛpiemɛ nɛ gojɛ.

S i b i r í, ɳɛ vent i gɛrɛ âɛ i ftohtɛ nɛ verí t' Asisɛ; Sibiria ɛɛt' ɛ Rusisɛ.

Tɛ s i g u r u a r, tɛ vɛndosurɛ ɳɛ gë mɛ ɳɛ menyrɛ qɛ mos i takojɛ no ɳɛ rezik; tɛ vɛrtetuarɛ.

S i s ɛ t o r ɛ, k a f ɛ ɛ s i s ɛ t o r ɛ, kafeɛ qɛ ɯɛqejnɛ mɛ qumɛɛtin ɛ tyrɛ kelyeɛtɛ qɛ pjeλin.

Tɛ s t ɛ r v i t u r ɛ, tɛ mɛsuarɛ, tɛ âɛnɛ ɳɛ vetije.

S u m a t r a, nisí ɛ maâɛ nɛ jugɛ-lindje t' Asisɛ.

C ɛ k ɛ λ ɛ, ɳɛ kohɛ 100 vjetɛɛ.

C ɛ r b i m, tɛ bɛrɛ ɳɛ punɛ, tɛ ɛikuarɛ ɳɛ punɛ.

C k a k, ɳɛ punɛ qɛ pjeλ ɳɛ punɛ tjatrɛ; tyrqiet: sebep.

C k o λ ɛ, vent ku mɛsojnɛ djemtɛ; mɛsoɳɛtorɛ; tyrqiet: meqteb.

C k o λ a r ɛ, djemtɛ qɛ vɛnɛ nɛ ɛkoλɛ.

C k r ɛ t ɛ t i r ɛ, vent pa ujɛ, pa bimɛ âɛ pa ɳɛrɛs; ka ɛkrɛtɛtirra tɛ nxehta âɛ ɛkrɛtɛtirra tɛ ftohta.

C t a t, ɳɛ vent qɛ ka ɳɛ qɛverí, qɛ sunohɛtɛ mɛ ɳɛ kryɛ.

C t ɛ r g a t ɛ, ɛr' ɛ fortɛ qɛ ngrɛ valɛ nɛ dɛt âɛ rrɛzon plaçkatɛ mi âë; tyrqiet: furtuna.

T i b e t, vent në mes Hindit ãe Çinit, mi malet e larte Himalaja.

T r a j s ë t o r e, kafeë trajsëtore, ató që kanë një trajsë jaëte barkut; perveç kangurujt trajsëtore janë ãe kafeëte që quhenë sarig, oposum, etj.

T r e k, atje tek epihenë plaçka për të ëiturë; vendi ku blenë ãe ëesin bota; tyrqiet: pazar.

T r y e z ë, një gë pej ãoge ãe me kembë mi të cilët vihenë plaçka, hajetë bukë, etj; tyrqiet: sofra, masá.

T y r q i s t a n, një vent në mes t' Asisë ãe nën' urãër të Rusisë.

Θ e s o r, vendi ku ruhenë plaçkat e vlefëime; ketó plaçka vetë; tyrqiet: hazine.

U ë t a r, ay që ëerben për lufte më një ëtat; tyrqiet: asqer.

V e d r ë, enë brenda në të cilët milet qumëti.

V o t, të ãënë mendimin në të vendosurit e një pune, ose në zgeãje të një njeriu.

T' u - z b a v i t u r, të defryerë, të bërë një gë që na ep gaz, që na nxjër brengatë.

BKSH

BKSH

BKSH